

ליקוטי אמרים

פרק ב

מא

פרק ב ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש כמו"ש ויפה באפיו

חלק אלוה ממעל: איוב לא,
ב. ויפח באפיו נשמת חיים:
בראשית ב, ז.

ג) עדמ"ש בזהר¹⁹ (ועד"ז בילקוט²⁰) בפירוש הכתוב²¹ „כי כל ביתה לבוש שנים” – „אל תקרי שנים אלא שנים, כגון מילה ופריעה, ציצית ותפילין, מזוזה ונר חנוכה וכו”.

ד) ע”ד שעולם התיקון הוא שני לעולם התהו, כי קליפה קדמה לפרי²².

ה) ארוז”ל²³ „כל עסקא דשבתא כפול .. קרבנו כפול וביום השבת שני כבשים”²⁴ .. אזהרותי כפולות זכור ושמור כו”, אשר גם הכפל דזכור ושמור ענינו יחוד וז”ן²⁵. ועד”ז בנדוד”ד, שע”י העבודה ד, בשני יצריך” נעשה ענין הכפל דזכור ושמור, כי היצ”ט שרשו מעץ החיים ומשם הוי, בחי ז”א (זכור), והיצה”ר שרשו מעץ הדעת ומשם אלקים שהוא במלכות (בחי שמור), וע”י בירור היצה”ר ע”י היצ”ט נעשה יחוד זכור ושמור (ועיין מ”ש²⁶ עה”פ²⁷ „ושגנתם גו” בענין „ברזל בברזל יחד”²⁸).

[ועד”ז י”ל בביאור מארוז”ל הנ”ל „אל תקרי שנים אלא שנים .. ציצית ותפילין, מזוזה ונר חנוכה כו”, שגם במצוות אלו נרמזו החיבור דז”א ומלכות: „ציצית ותפילין” – ציצית י”ל שהוא בחי מלכות הנקראת לבוש, והוא הכלה, ותפילין הוא בחי ז”א; „מזוזה ונר חנוכה” – כמארוז”ל²⁹ „מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל”, שהו”ע ז”א ומלכות. וזוהי המעלה בענין „אל תקרי שנים אלא שנים”, כי בהתחברות ז”א ומלכות יחד ישנה מעלה יתירה, ע”ד המעלה דשבת ש, „כל עסקא דשבתא כפול”].

(כ”ק אדמו”ר הצ”צ³⁰)

הלשון „השנית” – רמז שהיצה”ר קדם לבוא י”ג שנה לפני היצ”ט³¹. ואף שגם קודם י”ג שנה הנשמה

ונפש השנית כו’: עיין לקמן פ”ט שמקום משכן נפש האלקית הוא במוחין. פל”א – בענין מדריגת הנה”א קודם שנתלבשה בגוף; ולמה ירדה². פכ”ט – בביאור הלשון³ „נשמה שנתת בי”⁴. פ”ד ד”ה והנה⁵.

(כ”ק אדמו”ר הצ”צ⁶)

ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש: ראה בארוכה ספר שפע טל בהקדמה (ובספרו נשמת שבתי הלוי שער ד ואילך).

(כ”ק אדמו”ר⁷)

ונפש השנית: ראה קהלת רבה עה”פ⁸ „ראיתי גוי עם הילד השני”: „עם הילד השני – זה יצר טוב”. וי”ל בביאור הטעם שהיצ”ט נקרא בשם „הילד השני”:

א) איתא בב”ר⁹ דמ”ש „עם הילד השני” שייך להשנתיים ימים שניתוספו ליוסף (כמ”ש¹⁰ „ויהי מקץ שנתיים ימים”), ומבואר בזהר¹¹ שענינם של שנתיים אלו הוא „דתב דרגא לדרגא”, ע”ד מ”ש¹² „כי הנה המלכים נועדו”, שהו”ע הגשת יהודה ליוסף¹³, יחוד ז”א ומלכות¹⁴. וזהו שהיצ”ט נקרא בשם „הילד השני” (המורה על יחוד ז”ן כנ”ל), כי ע”י היצ”ט נעשה יחוד ז”ן, כשמברר את היצה”ר להיות „בכל לבבך”¹⁵ – בשני יצריך¹⁶, שע”ז ממשיך יחוד עץ החיים (ז”א) ועץ הדעת (מלכות).

ב) ע”ד המבואר בלקו”ת¹⁷ בפירוש הכתוב¹⁸ „לחדש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים”, ש„בחדש השני” ו„בשנה השנית” קאי על הבחי השנית שיש ביצ”מ, כי המדריגה הראשונה ביצ”מ היא בחי „סור מרע” (היינו לסור מרע הגמור), והמדריגה השני היא בחי „עשה טוב”.

13) ראה ב”ר פצ”ג, ב. זח”א רו, א. 14) ראה בארוכה אוה”ת מקץ תקעה, ב. 15) ואתחנן ו, ה. 16) ברכות נד, א. 17) במדבר ג, א. 18) ר”פ במדבר. 19) ח”א רלת, ב. 20) סוף משלי (רמז תקסד). 21) משלי לא, כא. 22) ראה זח”ב קה, ב. לקו”ת הארז”ל ס”פ וישלח. שלה”י יט, ב. לקו”ת שה”ש ט, ד. 23) מדרש תהלים צב, א. 24) פינחס כח, ט. 25) ראה לקו”ת בשלח ב, ג. 26) אוה”ת ואתחנן ע’ שי ואילך. 27) ואתחנן ו, ז. 28) משלי כז, יז. 29) שבת כב, א. 30) קיצורים והערות ע’ עב. 31) קה”ר עה”פ (קהלת ד, יג) טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל (ושם): „טוב ילד מסכן וחכם

1) ושם: „אשים כל מגמתי וחפצי .. להשיבה אל בית אבי כנעורי קודם שנתלבשה בגופי שהיתה נכללת באורו ית’ ומיוחדת עמו בתכלית”. 2) ושם: „ולמה עשה ה’ כזאת להוריד חלק מאורו ית’ .. והלבישו במשכא דחויא וטפה סרוחה, אין זה כי אם ירידה זו היא צורך עלי’ להעלות לה’ כל נפש החיונית כו”. 3) נוסח ברכת אלקי נשמה. 4) ושם: „שנתת בי דייקא, מכלל שהאדם עצמו איננו הנשמה הטהורה כי אם בצדיקים כו”. 5) צ”ע הכוונה. 6) לקוטי הגהות ע’ ט. 7) לקו”ש חל”א ע’ 74 הערה 36. שם ע’ 133 הערה 11. 8) קהלת ד, טו. 9) פפ”ט, ג. 10) ר”פ מקץ. 11) ח”א קצג, ב. 12) תהלים מה, ה.

מתחדשת בכל רגע – מובן שכן הוא במשך כל הזמן, שלכל-לראש ישנה מציאות הגוף והנה"ב, ואח"כ ניתוסף מציאות הנפש האלקית].

והביאור בזה – כי לולי הנפש הבהמית היתה הנפש האלקית מושרשת בהעצמות כמקודם ולא היתה יורדת למטה בגוף גשמי, שהרי „הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל“⁴⁰ (ויתרה מזו – שאפילו בהיותה למטה מלובשת בגוף שנמצא במעמד ומצב של חטא, אין זה שייך כלל לנשמה, ש„גם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית“⁴¹), וכל ירידתה של הנפש האלקית היא רק מצד מציאות הנפש הבהמית ויצה"ר („יצר הרע יש ביניכם“⁴²), שלזה צ"ל מציאות הנפש האלקית כדי לברר את הנפש הבהמית כו'.

ולכן נקראת בשם „נפש השנית“ (שנית לנפש הבהמית), כיון שכל ירידתה היא מחמת הנפש הבהמית, כנ"ל.

(כ"ק אדמו"ר⁴³)

עוד טעם שנקראת בשם „נפש השנית“ (שנית לנפש הבהמית) – כי אינה בגלוי כלל למטה כפי שהיא בפני-עצמה, ומה שבגלוי הוא הנפש הבהמית, וכל הגילויים דנפש האלקית הם רק כפי שהיא מלובשת בנפש הבהמית (ולכן השגתה באלקות למטה היא רק ע"י ההסברים ד„מבשרי אחזה אלוהי גו“⁴⁴).

(כ"ק אדמו"ר⁴⁵)

חלק: בענין „חלק“ – ראה מד"ר פ' תולדות⁴⁶: „ואנכי איש חלקי“⁴⁷ כד"א⁴⁸ כי חלק ה' עמו. ועיין באגה"ק⁴⁹ בענין „אשרינו מה טוב חלקנו“⁵⁰,

האלקית היא המח' את האדם, מ"מ אין הנשמה האלקית בבחי' התפשטות והתגלות עד לאחר י"ג שנה³² (ע"ד מ"ש³³ „חדלו גו' אשר נשמה באפו“, שקודם התפלה הנשמה היא באפו בלבד, וע"י התפלה דוקא מתפשטת ומתגלה בגוף כו'³⁴).

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב³⁵)

צריך להבין מה שנקט לשון „נפש השנית“, דמשמע שנפש האלקית היא שנית לנפש הבהמית וטפלה לה – והרי האמת היא שנפש האלקית היא למעלה שלא בערך מנפש הבהמית, שהרי נפש האלקית היא „חלק אלוהי ממעל“, משא"כ נפש הבהמית היא נברא ולא אלקות (והול"ל „ועוד נפש וכיו"ב).

והפירוש הפשוט בזה – כמבואר לעיל, שהטעם שנקראת „נפש השנית“ היא מצד קדימת הנפש הבהמית בזמן („אקדים טענתי“³⁶).

אבל עדיין צריך ביאור: (א) הרי אצל בני העיקר אינו הזמן אלא התוכן, ואם מצד תוכנה קודמת הנפש האלקית לנפש הבהמית – אין מקום לקרותה בשם „שנית“ רק מצד איחור הזמן. (ב) גם אילו נאמר „ועוד נפש“ – ה' מובן מזה שנפש הבהמית קודמת בזמן לנפש האלקית.

ועכצ"ל דמ"ש „ונפש השנית“ הוא לפי שגם בתוכנה – מצד הסדר ד„עשה האלקים את האדם ישר“³⁷ – נפש האלקית היא בחי' „שנית“ לנפש הבהמית [וכפי שמצינו בסדר הבריאה, שתחלה נבראו הגוף ונפש הבהמית, ורק לאח"ז „ויפח באפיו נשמת חיים“³⁸ – הנפש האלקית. וע"פ תורת הבעש"ט³⁹ שהבריאה

42) שבת פט, א. 43) תו"מ חמ"ה ע' 331. שיחת ש"פ אמור תשל"ז. יום ב' דחה"ש תשמ"א. 44) איוב יט, כו. 45) סה"מ תשכ"א ע' עא. 46) ב"ר פס"ה, טו. 47) תולדות כז, יא. 48) האזינו לב, ט. 49) ס"ז (ושם: „להבין לשון חלקנו וגורלנו צריך לבאר היטב לשון השגור במארו"ל אין לו חלק באלקי ישראל כי הגם דלכאורה לא שייך לשון חלק כלל באלקות יתברך שאינו מתחלק לחלקים ח"ו .. כי הנה באמת הקב"ה .. הוא קדוש ומובדל מעליונים ותחתונים .. רק התפשטות החיות אשר הקב"ה מח' עליונים ותחתונים הוא עד"מ כמו הארה מאירה משמו יתברך .. והנה הארה זו אף שלמעלה היא מאירה ומתפשטת בבחי' בלי גבול ותכלית .. אעפ"כ ברדתה למטה ע"י צמצומים רבים להחיות הנבראים והיצורים והנעשים היא נחלקת דרך כלל למספר תרי"ג .. וכן הוא ממש בנשמת האדם כי הנה כל הנשמות שבעולם היו כלולות באדה"ר ודרך כלל היתה נשמתו נחלקת למספר תרי"ג רמ"ח אברים ושס"ה גידים אך דרך פרט נחלקת לניצוצות אין מספר שהן נשמות כל ישראל"ו. 50) נוסח התפלה – לפני תפלת השחר.

יצר טוב, ולמה נקרא שמו ילד כי אין מזדוווג לאדם אלא מבן י"ג שנה ומעלה .. ממלך זקן וכסיל זה יצר הרע .. ולמה קורא אותו זקן שהוא מזדוווג לו מילדותו ועד זקנתו"ו. ועייג"כ נדרים לב, ב (ושם: „עיר קטנה זה הגוף .. ובא אלי' מלך גדול .. זה יצר הרע .. ומצא בה איש מסכן וחכם זה יצר טוב"ו. ובפי' הרא"ש: „כדכתיב טוב ילד מסכן וחכם, וזהו יצ"ט, שהוא ילד בשנים כנגד יצה"ר שהוא פחות ממנו י"ג שנה"ו. (כ"ק אדמו"ר – „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים"ו. 32) להעיר משו"ע אדה"ז אר"ח מהדו"ב סו"ד (ושם: „גמר ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם הוא ב"ג שנים ויום א' לזכר וי"ב לנקבה .. ותחלת כניסת נפש זו הקדושה היא בחינוך לתורה ולמצוות שחייבו חכמים לחנך"ו. (כ"ק אדמו"ר – הערה לסה"מ תש"ט ע' 228). 33) ישע"י ב, כב. וראה ברכות יד, א. 34) ראה אוה"ת – הובא ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים"ו. 36) ראה זח"א קעט, ב. 37) קהלת ז, כט. 38) בראשית ב, ז. 39) שעה"ה"א בתחלתו. 40) לקמן פל"ז. 41) לקמן ספכ"ד.

ליקוטי

פרק ב

אמרים

מג

עה"פ⁵¹ עה"פ⁵², ה' מנת חלקי וכוסי אתה גו',
ועה"פ⁵³, צור לבבי וחלקי אלקים לעולם, ועה"פ⁵⁴
„לא כאלה חלק יעקב כי יוצר הכל הוא“.
(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁵⁵)
חלק אלוקה: לעיין שער רוח הקודש ה, ב⁵⁶.
(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

חלק אלוקה ממעל: עיין בפרדס ערך אלוקה⁵⁸
שפירש ש"א-ל" הוא נהירו דחכמתא, בחי' חסד⁵⁹
(כמ"ש⁶⁰, „חסד א-ל כל היום“), ואותיות ו"ה הם
תפארת ומלכות, ובצירופם יחד נעשה שם אלוקה.
ואפ"ל שטעם הדבר הוא לפי שיחוד ו"ה הוא ע"י
החסד, כדאיתא בזהר⁶¹ בפירוש הכתוב⁶², „ואיש אשר
יקח את אחותו גו' חסד הוא“, וכמ"ש⁶³, „עולם חסד
יבנה“.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁷⁵)

ועפ"ז יובן הטעם שהנשמה נקראת „חלק אלוקה“:
(א) כי שם אלוקה מורה על יחוד ו"ה (כנ"ל), ולכן
נקראת הנשמה „חלק אלוקה“, כי משם לוקחה. (ב)
כי שם אלוקה כולל בתוכו שם א-ל (כנ"ל), וגם
בישראל יש שם א-ל, כי „ישראל“ ענינו „ישר א-ל“⁶⁴
(עיין ברמ"ז ר"פ שמיני⁶⁵).

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁶⁴)

ומה שמוסיף „ממעל“ – הוא ע"ד מ"ש בזהר⁶⁶

ועפ"ז יובן הטעם שהנשמה נקראת „חלק אלוקה“:
(א) כי שם אלוקה מורה על יחוד ו"ה (כנ"ל), ולכן
נקראת הנשמה „חלק אלוקה“, כי משם לוקחה. (ב)
כי שם אלוקה כולל בתוכו שם א-ל (כנ"ל), וגם
בישראל יש שם א-ל, כי „ישראל“ ענינו „ישר א-ל“⁶⁴
(עיין ברמ"ז ר"פ שמיני⁶⁵).

ומה שמוסיף „ממעל“ – הוא ע"ד מ"ש בזהר⁶⁶

(51) ראה ס' הלקוטים צ"צ ערך חלק. וש"נ. (52) תהלים טז, ה.
וראה יהל אור עה"פ: ה' מנת חלקי זהו מצד שרש נש"י בעצמו.
(53) תהלים עג, כו. (54) ירמ' י, טז. (55) קיצורים והערות
ע' עב ואילך. (56) בהוצאת ירושלים תרל"ד. וכנראה הכוונה
למ"ש שם (בהגהה) שלבוש הנשמה נמשך משם אלוקה, אבל
הנשמה עצמה היא הוי' ממש. (57) „מראה מקומות, הגהות
והערות קצרות לספר של בינונים“. (58) שער כג פ"א (ושם
הובא מזה"א צד, א). (59) ראה זח"ג סה, א. פירוש המלות
לאדהאמ"צ עא, ב. ובכ"מ. (60) תהלים נב, ג. (61) ח"ג עז,
ב. וראה גם שם ז, ב. (62) קדושים כ, יז. (63) תהלים פט, ג.
(64) ראה לקו"ת שלח מ, ג. (65) אולי צ"ל: ר"פ בהעלותך
(ושם: „ישראל סודו ישר א-ל, שה"ס קו האמצעי ההולך בצנור
ישר כו"). (66) ח"ג כה, ב. (67) ישע"י מה, ח. (68) האזינו
לב, ב. (69) שהוא בחי' פנימיות היתר, ובשרשו היינו בחי'
פנימיות ועצמות א"ס, דנש"י שרשם בבחי' העצמות (כ"ק אדמו"ר
מהורש"ב – ספר המאמרים תר"ס ע' יח). (70) ח"ב פה, ב. ועיין
ג"כ תו"א ר"פ בראשית בפירוש הכתוב, „השמים כסאי“ (ישע"י סו,
א). (71) הושע ב, כג. (72) ראה לקו"ת אמור לב, ב בפירוש
הכתוב, „שרפים עומדים ממעל לו“ (ישע"י ו, ב), ש"ממעל" קאי על
סוכ"ע. וזהו ג"כ פירוש „תתברך .. בשמים מונע“ (נוסח ברכות
ק"ש). ועד"ז מ"ש „וידעת היום גו' כי ה' הוא האלקים בשמים
מונע“ (ואתחנן ד, לט) – „בשמים“ קאי על ז"א, ו"ממעל" קאי
על ע"ק [וזהו „כי הוי' (א"ק) הוא האלקים (ז"א)“]. (73) ח"ג
קמא, ב (ושם: „תרוין יודיין למה, רזא דעתיקא קדישא ורזא דזעיר
אנפין“). (74) ראה גם בחיי בראשית שם: „מעלת הנפש .. הוא

שאמר ומותר האדם מן הבהמה אין, ביאר כי יתרון האדם על
הבהמה הוא מצד הענין שקראו אין, ופי' בקונטרס ספר נפתלי
(להרב ר' נפתלי הירץ ב"ר אליעזר טרייוויש – נדפס בכמה
הוצאות בסוף פ"י רבנו בחיי) סמ"ד: „ומותר האדם מן הבהמה אין,
ר"ל אין סוף, ור"ל נ' נפש מן הוי"ד שהוא החכמה והחכמה מאין
מן הא' שהוא כתר עליון“ (וראה גם זח"ג קנת, ב בענין „היש בה
עץ אם אין“ (שלח יג, כ)). ועיין עוד בענין שורש הנשמות:
לקו"ת מסעי צג, ד (ושם: „הנשמות הם עלו במחשבה, אכן מקורם
הוא בעצמות א"ס ב"ה בעל המחשבה בעל הרצון“). האזינו עא,
ד (ושם: „שתשוב הנפש .. למקורה ושרשה הראשון שממנו
לוקחה שהוא בחי' אין .. שלמעלה מעלה מבחי' חכמה“). שה"ש
טז, ד (ושם: „קצת הארה מן הנשמה היא המתלבשת בגוף וכל
הנשמה כולה היא למעלה בבחינת מקיף .. היא בבחי' אין ..
בבחינת יחוד למעלה במאצילה ב"ה“). (75) קיצורים והערות
ע' עג. (76) עג, ב ואילך (ושם: „צ"ל דהא כתיב כי חלק הוי'
עמו והיינו שנשמת האדם הוא חלק משם הוי' ב"ה .. כי בודאי
יש בכל נשמה חלק משם הוי' ממש ב"ה .. אך שהמשכה זו הוא
ע"י שם אלקים .. ויש לעיין ד"א"כ איך שייך לומר שכל ישראל
יש לכל אחד ממש חלק משם הוי' שהוא בחי' אצילות ממש ..
והרי ודאי רוב הנשמות הם מבי"ע .. וי"ל שאעפ"כ שרשן כולם
מאצילות ממש רק פ"י נשמות דבי"ע היינו שהנשמה שבגוף אינה
כ"א מבי"ע אבל שרשה ממש י"ל כולם מאצילות ממש כו").
(77) שם עג, ג. (78) סב, ג (ושם: „כמו שבכללות החיות יש ב'
בחי' סוכ"ע ומכ"ע כמ"כ בנשמת האדם יש ג"כ ב' בחי' אלו ..
יעקב וישראל .. דבחי' ישראל ובחי' יעקב זהו כענין בחי' הוי'

ממנו, ואם כן אינו עצמי (כנ"ל), ואילו „אלוקה“ הוא תואר העצמי, והוא סיבה ראשונה לכל; „ממעל“ – הוא תואר לעילוי בלתי מוגבל, ואילו „ממש“ הוא תואר לדבר מוגבל ומוגדר בחוש המישוש⁸⁵.

ואעפ"כ מתאר אדה"ז את הנשמה בתוארים אלו דוקא, כי דוקא קיבוץ תוארים הפכיים אלו מגלה את מעלתה העצמית של הנשמה, וגם אלו מהם הנראים לנו (על יסוד פירוש המלות הרגיל) כתוארי הגדרה והגבלה – הנה גם הם סימני העילוי.

והענין בזה – ע"פ מענה אדה"ז⁸⁶ להצ"צ (שהוקשה לו ענין זה) „ממעל – רצוא, ממש – שוב“:

מאחר שפנימיות הכוונה העליונה היא הענין ד„שוב“ – האציל העצמות חלק מעצמותו כביכול, כדי שעי"ז יהיו שני הענינים ד„ממעל ממש“ – הרצוא ושוב דהנשמה⁸⁷.

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב⁸⁸)

ממש: שני פירושים בזה, בשני קצוות: (א) בקצה הכי עליון – „ממש“ קאי על „חלק אלוקה ממעל“, היינו שהנשמה היא „חלק אלוקה ממעל“ כפשוטו, חלק ממש מעצמותו ומהותו ית' (ולא שהנשמה היא מדרגא תחתונה יותר, ומ"ש „חלק אלוקה ממעל“ הוא בלשון המושאל וכיו"ב, בדרך דמיון בעלמא או השתוות באיזה פרטים בלבד), והרי העצם⁸⁹ כשאתה תופס בחלקו אתה תופס בכולו⁹⁰; (ב) בקצה הכי תחתון – „ממש“ מלשון מישוש⁹¹, וקאי על התלבשות הנשמה בגוף הגשמי שנתפס בחוש המישוש⁹² (שאינן לו ערך אפילו לבחינת החכמה⁹³, ועאכו"כ ל„אלוקה ממעל“), שגם אז היא „חלק אלוקה ממעל“.

86) הובא ב„לקוטי פירושים“ לעיל ד"ה ממעל ממש. 87) לכאורה הכוונה: כיון שעלה ברצונו ית' שיהי' בהנשמה (ב) הענינים דרצוא ושוב, שהם דבר והיפוכו – לכן האציל את הנשמה באופן שבה עצמה ישנו דבר והיפוכו: „חלק“ – שעי"ז יהי' ענין ה„שוב“ (ממש) דהנשמה; וחלק מעצמותו („אלוקה“) – שעי"ז יהי' ענין ה„רצוא“ (ממעל) דהנשמה. 88) אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב שם ע' תב ואילך (צויין ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים). לקו"ד ח"א נז, ב. 89) כש"ט הוספות סרכ"ו. ו.ש"נ. 90) ובזה גופא ב' קצוות: התפיסה היא לכתחילה (רק) בחלק נבדל מן העצם, ולא בכולו, אבל בהחלק (מן העצם) ישנה התכונה שעי' התפיסה בו תופסים בכולו, ובאופן שבודאי יבוא אח"כ גם בגילוי. 91) ראה „לקוטי פירושים“ לעיל ד"ה חלק אלוקה ממעל ממש. 92) ויומתק (השייכות ד„ממש“ להנשמה המתלבשת בגוף) ע"פ מ"ש לקמן פמ"א שגם נפש האלקות מתפעלת ממקרי הגוף. 93) ראה תניא שעהיה"א פ"ט.

שום הלבשה. וזהו הדיוק „חלק אלוקה ממעל“ – שכשם שבאלקות כמו שהוא למעלה אין שום הלבשה, וממילא יכולת העצמות היא בכל הענינים כו', כך הנשמה, שהיא „חלק אלוקה ממעל“, יש בה היכולת להגיע להשכלות והשגות הכי עמוקות במוחש ממש.

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב⁷⁹)

ממעל ממש: „ממעל“ – רצוא; „ממש“ – שוב⁸⁰.

(כ"ק אדמו"ר הזקן⁸¹)

ממעל"ו „ממש“ הם שני הפכים: „ממעל“ – הוא תואר על רוחניות שברוחניות, ו„ממש“ – תואר על גשמיות שבגשמיות. וזוהי מעלת הנפש השנית, שעם היותה רוחנית שברוחנית ה"ה פועלת בגשמיות שבגשמיות⁸².

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב⁸³)

חלק אלוקה ממעל ממש: לכאורה קשה: (א) איך אפשר לתאר את הנשמה בתואר „חלק“ (היינו שאינו שלם) – והרי הנשמה היא דבר עצמי, ודבר עצמי הוא דבר שלם שאינו צריך לדבר שחוץ ממנו. (ב) מה הכוונה ב"מ"ש „אלוקה ממעל“ – והלא „מלא כל הארץ כבודו“⁸⁴. (ג) למה אינו מסתפק בהדגשה שהנפש השנית היא „חלק אלוקה ממעל“, אלא מוסיף על זה תיבת „ממש“.

והביאור בזה:

ד' תיבות אלו – „חלק אלוקה ממעל ממש“ – הן ארבעה תוארים על הנשמה, שכל שנים מהם („חלק אלוקה“ ו„ממעל ממש“) הם דבר והיפוכו: „חלק“ – הוא תואר לדבר נפרד מהדבר השלם שהוא חלק

ובחי' אלקים.. בחי' יעקב יו"ד עקב.. הוא רק עקב מן הנשמה בחי' רגלי הנשמה.. ובחי' ישראל הוא לי ראש והוא בחי' נשמה שהיא למעלה מן הגוף ומן השכל ובחי' זו הוא א' יחיד ומיוחד עם השי"ת בלי שום פירוד בשום אופן כו"ו. 79) סה"ש תר"ץ ע' 105. 80) הפירוש בזה לדעתי: שעי' השוב הרי בזה מגלים בהנשמה שני הפכים: א) ממשות, שייכות לענינים דחוש המישוש. ב) עילוי גדול יותר מכל עליות, וכידוע במעלת השוב על הרצוא (כ"ק אדמו"ר – אגרות קודש ח"ד ע' רצא). 81) אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"ד ע' תז. 82) ראה גם „לקוטי פירושים“ לקמן ד"ה חלק אלקה ממעל ממש. 83) אגרות קודש אדמו"ר מהורש"ב שם ע' תד. 84) ישעי' ו. ג. 85) שהוא מדריגה תחתונה ביותר – כידוע מ"ש הרמב"ם (מו"נ ח"א רפמ"ז) שלא מצינו בכל התורה לשון מישוש בנוגע להקב"ה (אף שבנוגע לשאר החושים – ראי' ושמיעה וריח – דיברה תורה כלשון בני אדם) (ברכות לא, ב. ו.ש"נ). לפי שחוש המישוש הוא תחתון ופחות הערך כל כך עד ש,אי אפשר לציירו בחק השם יתעלה" אפילו בשם המושאל בלבד (כ"ק אדמו"ר – לקו"ש חכ"ה ע' 444).

ליקוטי אמרים

פרק ב

מה

ואתה נפחת בי: ברכות ס, ב.
[וכמ"ש בזהר מאן דנפח מתוכי'
נפח: לא נמצא בזהר ובתקו"ז
שלפנינו⁹⁹.]

נשמת חיים ואתה נפחת בי וכמ"ש בזהר מאן דנפח מתוכיה נפח פי' מתוכיותו ומפנימיותו שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפחתו בכח: כך עד"מ נשמות

ויש לומר, שהטעם שענין זה מתגלה בירידת והתלבשות הנשמה בהגוף דוקא הוא משום שדוקא בהתהוות הגוף (יש הנברא), מתגלה כח העצמות דיש האמיתי, ש"הוא לכדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין כו"⁹⁷ (וכשם שכח הלידה – שהוא מעין יש מאין – ניתן דוקא לנשמה בגוף, ולא להנשמה בהיותה למעלה).

(כ"ק אדמו"ר⁹⁸)

כמ"ש ויפח באפיו .. מתוכיותו ומפנימיותו .. נשמות ישראל עלו במחשבה .. נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית' דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא: היינו שנוסף לזה שהנשמות מושרשות בעשר ספירות דאצילות, יש להן שורש גם למעלה מהע"ס עצמן, במקורן ושרשן של הע"ס (שהוא הנקרא ע"ס הגנוזות, כמו ע"ס דעקודים וכו'¹⁰⁰), כמבואר בתו"א¹⁰¹ ש"אדם" (היינו בחי' אדם שעל הכסא, אדם דאצי") הוא מלשון "אדמה לעליון"¹⁰², שאינו אלא מן ההעלם אל הגילוי. וכמבואר בלקו"ת ד"ה יונתי פ"א¹⁰³ שהנשמה שלמעלה (שהו"ע "טהורה היא") היא בבחי' אין, ובביאור שם פ"ב¹⁰⁴ ש"עלו במחשבה קאי על בחי' א"ק"¹⁰⁵.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁰⁶)

צריך להבין: כיון שהתהוות הנשמות היא מבחי' מחשבה, שהיא לבורש בלבד (אף שהוא לכוש פנימי¹⁰⁷)

ושני הפירושים קשורים זה בזה – שמה שהנשמה היא "חלק אלוהה ממעל ממש" (כפירוש הא'), אין זה רק בנוגע להרוחניות דהנשמה, אלא נמשך ומתגלה וחדר בה"ממש" (כפירוש הב'), בהנשמה המלוכשת וקשורה בגוף הגשמי הנתפס בחוש המישוש, ובאופן שהענין ד"חלק אלוהה ממעל" יכול להיות נתפס⁹⁴ גם בחוש המישוש⁹⁵.

ויתרה מזו – שאמיתית הענין ד"חלק אלוהה ממעל ממש" (כפירוש הא') מתבטא דוקא בהתלבשות הנשמה בגוף הגשמי הנתפס בחוש המישוש (כפירוש הב'):

מצד הדרגא ד"חלק אלוהה ממעל" כשלעצמה, שהיא בחי' רוחניות – אין מקום לחוש המישוש, שהרי חוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשי' גשמית הנתפסת בידיים⁹⁹. ודוקא מצד "דרגא" שהיא למעלה מרוחניות וגשמיות (ולגבי' רוחניות וגשמיות שוים, וממילא אינו מוגדר ברוחניות דוקא), ועד למעלה מכל גדר ודרגא, עצמותו ומהותו ית' שלמעלה מכל הגדרים והתוארים – יכול גם "חלק אלוהה ממעל" להיות נתפס בחוש המישוש.

ונמצא, שדוקא כאשר הנשמה מתלבשת בגוף הגשמי שנתפס בחוש המישוש – אזי מתגלית אמיתת הענין ד"חלק אלוהה ממעל ממש" – חלק ממש מעצמותו ומהותו ית'⁹⁶.

"חלק אלוהה ממעל ממש", והוא בחי' עצם הנשמה, שהיא דבר אחד עם הקב"ה – "ישראל וקובה כולא חד" (ראה זח"ג עג, א). (97 תניא אגה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב). (98 תר"מ סה"מ תשרי ע' כז. לקו"ש חכ"ה ע' 444. תר"מ ח"ז ע' 261 ואילך. תשמ"ח ח"ב ע' 477 ואילך. תשמ"ט ח"א ע' 347. ח"ד ע' 203. תש"נ ח"א ע' 12. ח"ב ע' 482. תנש"א ח"ד ע' 162 ואילך. (99 ראה "לקוטי פירושים" לקמן (ע' יד) ד"ה כמ"ש בזהר מאן דנפח כו'. (100 ראה תו"א נח י, ג. (101 משפטים עו, ב. וראה גם תו"א וישב ל, א: ,והמשכת בחי' אדם שעל הכסא הוא מבחי' שלמעלה מעלה מבחי' אדם כו". (102 ישע"י יד, יד. (103 שה"ש טו, ד. (104 שם יד, ד ואילך. (105 ראה גם לקו"ת האזינו ע, ד ואילך בענין "עד יעבור עמך הוי"ו" (בשלח טו, טז). בחקותי מה, א ואילך ושם מו, ב ואילך בענין "בעבר הנהר ישבו אבותיכם גו" (יהושע כד, ב). (106 אוה"ת שמות ע' בתקלה. (107 ראה סה"מ תרניט ע' לד ואילך. ע' מ ואילך. המשך תרסי' ע' נב. ובכ"מ.

(94 ויש לפרש בזה – שהממשיות של גוף חי של יהודי (ששייך למששה בממשות) ושל כל כחותיו, מקבלת את חיותה מ"חלק אלוהה ממעל", וכל תנועות גופו, אפילו בענין של רשות וחול, הם גילוי החיות של נפשו האלקית. (95 ראה גם "לקוטי פירושים" לקמן פ"ג ד"ה נשמה. (96 ובפרטיות יותר – גם כללות הענין ד"חלק אלוהה ממעל ממש" הוא דרגא ותואר [חלק" – מורה שהוא רק חלק מן הכל, ובלשון הידוע – הכל גדול מן החלק; "אלוהה" – א' מהז' שמות (שם בלבד), ובוה גופא – שם אלוהה שלמטה משם הוי', "ממעל" – בגדר עליון (בערך) למה שלמטה ממנו; "ממש" – נוסף על עצם התואר (ששולל המציאות שאינה ממש). הרי התואר "ממש" מלשון מישוש מורה על מציאות הנשמה למטה בעפר מן האדמה דוקא]. וחיבור הנשמה ("חלק אלוהה ממעל ממש") עם הגוף (עפר מן האדמה) הוא דוקא ע"י כח המפליא לעשות (רמ"א או"ח ס"ו סוס"א), שהוא למעלה הן מגדר המציאות (גוף) והן מדרגת הנשמה כפי שהיא

ועפ"ז י"ל, שהנשמות (שהתהוותם מבחי' המחשבה) והמלאכים (שהתהוותם מבחי' הדיבור) חלוקים גם בענין אופן שייכותם למקורם:

המלאכים, שהם בבחי' נברא ממש – מאיר בהם בגלוי רק בחי' אותיות הדיבור שבהתגלות הבאות אחרי הפרסא המפסקת, כיון שאותיות אלו הם ג"כ בחי' נברא (כמבואר במ"א¹¹⁰ שהחיות המתלבש בנבראים בבחי' גילוי גם הוא בחי' בריאה וגבול); אבל בחי' כח הדיבור, אף שהוא שרשם, מ"מ ה"ה מובדל מהם ומתעלם ומסתתר מהם כהסתר הבורא מהנברא, ואינו מאיר בהם בגילוי.

משא"כ הנשמות, שגם כמו שהם בבחי' נברא לא נשתנו בעצם מהותן, והן אלקות – י"ל שמאיר בהן גם שרשן ומקורן בבחי' כח המחשבה (שהו"ע מה שהנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד, כנ"ל), ואינו מתעלם ומסתתר מהן. ואף שאינו מאיר בהן בגילוי ממש (כי מה שמאיר בהן בגילוי הוא רק אותיות המחשבה שבהתגלות, כנ"ל), מ"מ אין זה בדרך העלם והסתר ממש, אלא בדרך מיעוט בלבד¹¹¹.

והנה באמת שורש הנשמות הוא למעלה גם מבחי' כסא הכבוד הנ"ל, כי מה שהנשמות חצובות מתחת כסא הכבוד היינו כמו שהן בבריאה (כי כסא הכבוד הוא בעולם הבריאה¹¹² הנקרא „עולם הכסא“¹¹³), אבל שרשן הוא באצילות¹¹⁴, שהוא בחי' אדם העליון שעל הכסא (כמ"ש¹¹⁵ „ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם“).

והענין בזה – שכללות כל הצמצומים שלמעלה, והן צמצום הראשון שהאור נכלל ונתעלם בעצמותו, והן צמצום האור להתלבש בהכלים בבחי' ציור אדם, הכל הוא בשביל נש"י, כי¹¹⁶ תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות הוא בשביל דירה בתחתונים¹¹⁷, שענין דירה זו הוא לדור ולשכון בנש"י דוקא,

בבריאה" (תקוני זהר ת"ו (כג, א), שמשם נמשך בחי' המחשבה ומשם התחלת האותיות, משא"כ למעלה מבינה אין עדיין אותיות (והוא בחי' לבוש וכסא להאצילות, שהוא בחי' חכמה דרך כלל). 113) פרדס שער טז פ"ג. ע"ח שער מז פ"א. שם פ"ה. שער מז פ"ה. 114) וזה שישאר עלו במחשבה – נתבאר במ"א (המשך תרס"ו ע' דש) דהיינו כמ"ש בע"ח (ראה שער מז פ"ב) שאצילות הוא בחי' מחשבה. 115) יחזקאל א, כו. 116) בהבא לקמן – ראה מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' סד. וראה תו"א משפטים עו, ד. אוה"ת משפטים ע' ארעו. סה"מ תר"ל ע' סד. עת"ר ע' קצט ואילך. וראה לקו"ש חט"ז ע' 477. 117) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. לקמן פל"ו.

– למה נאמר בהן „ויפח באפיו“, מתוכיותו ומפנימיותו?

ונקודת הביאור בזה – שישנו חילוק בין אופן התהוות המלאכים, שהוא מבחי' הדיבור שלמעלה, ובין אופן התהוות הנשמות, שהוא מבחי' המחשבה שלמעלה.

ובהקדמה, שבחי' דיבור העליון יש בו ב' בחינות: (א) בחי' אותיות הדיבור כפי שנמשכות ממלכות דאצילות ויוצאות ומתגלות לחוץ ע"י הפרסא, שעל-ידם נעשה התהוות עולמות ב"ע בבחי' גבול; (ב) בחי' כח הדיבור, שהו"ע עצמיות האותיות כמו שהם בבחי' מלכות דאצילות, שהם רק בחי' כח ההתגלות, ואינם בבחי' גילוי והשפעה לחוץ.

וכמו כן הוא בבחי' המחשבה העליונה, שגם בה יש ב' בחינות הנ"ל: (א) חיצוניות אותיות המחשבה שבבחי' התגלות והרגשה, שמהן נבראו הנשמות והן חיותן וקיומן של הנשמות; (ב) בחי' כח המחשבה, שהו"ע פנימיות אותיות המחשבה כמו שהן בבחי' העלם.

וזהו שאמרו רז"ל¹⁰⁸ שהנשמות „חצובות מתחת כסא הכבוד“: „כסא הכבוד“ הוא בחי' פנימיות אותיות המחשבה שבהעלם (ונקרא „כסא“ מלשון כיסוי ולבוש, כי המחשבה היא כיסוי ולבוש להמדות), והנשמות הן בבחי' אותיות המחשבה שבהתגלות כנ"ל, ולכן הן „חצובות מתחת כסא הכבוד“, כי מקור האותיות שבהתגלות הוא באותיות המחשבה שבהעלם ופנימיות.

והנה ידוע ההפרש בין הנשמות למלאכים, שהמלאכים הם נבראים ממש שנבראו בבחי' יש מאין, והם בחי' יש ממש ולא אלקות, משא"כ הנשמות, גם כמו שנבראו בבחי' יש, ה"ז באופן שהאלקות גופא נעשה בבחי' יש¹⁰⁹.

108) פרדס שער א פ"ו. וראה זח"ג כט, ב. 109) ראה ביאורי ההור לאדהאמ"צ קטו, א ואילך. ביאורי הזהר להצ"צ ח"א ע' תקמח. וראה לקו"ש ח"ט ע' 412 הערה 23. חל"ט ע' 140 הערה 25. 110) ראה אוה"ת ויצא קפב, ב. ויקרא ע' תסג. סה"מ תרס"ג ח"א ע' ל. עת"ר ע' פ. ועוד. 111) ורא"י לדבר – שהרי יש בכח הנשמות להגיע בעבודתן למדריגת שורש ומקור נשמתן, כמבואר במ"א (ראה לקו"ת בשלח ב, ב ואילך. סה"מ תרנ"ה ע' רכב ואילך. תש"ח ע' 80 ואילך. המשך תרס"ו ע' תסה. וש"ג) בענין התפלה, שנקראת „סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה“ (ויצא כת, יב), כיון שע"י התפלה אפשר להגיע לבחי' שורש ומקור הנשמה. 112) אלא שאין זה עולם הבריאה עצמו, אלא בחי' בינה המתלבשת בבריאה, כמאמר „אימא עילאה מקננא

וזהו החילוק בין ב' הבחינות שבמחשבה: במחשבה עצמה (היינו בכח הבינה, ששם הוא התחלת אותיות המחשבה¹²⁴), אותיות המחשבה מורגשות בבחי' מציאות, ולכן הן מסתירות על אור השכל; משא"כ בכח המחשבה (היינו כמו שההשכלה היא בכח החכמה, וכ"ש למעלה מזה – בפנימיות החכמה, וכמו ששורש האותיות הוא בכח המשכיל ולמעלה מזה כו') אין האותיות מהות דבר בפ"ע, אלא הן מיוחדות בתכלית עם אור השכל ואינן מורגשות כלל.

ועפ"ז נמצא שמה שנשמות ישראל עלו במחשבה (שבזה נכלל גם כח המחשבה, שהו"ע אותיות החקיקה כנ"ל), קאי על בחי' שורש הנשמה כמו שהיא בבחי' הכלים דע"ס שבכתר ובא"ק (כנ"ל שהם בחי' אותיות החקיקה), והו"ע מחשבה הקדומה דא"ק.

ויתרה מזו, דהנה¹²⁵ באותיות החקיקה גופא יש ב' מיני חקיקה: (א) חקיקה שאינה מעבר לעבר, כמו אותיות החקוקות על אבן טובה, שבאופן זה יש לאותיות מקום אחיזה קצת ואפשר למלאותן בדיו; (ב) חקיקה מעבר לעבר, כמו האותיות שבלוחות הברית, שבאופן זה אין לאותיות מקום אחיזה כלל וא"א למלאותן בדבר זר.

ודוגמת שני ענינים אלה למעלה: (א) ע"ס דעתיק ואריך וע"ס דא"ק – אף שאינם בחי' יש ודבר כלל כנ"ל, מ"מ אינם מופשטים מן הישות לגמרי, אלא הם בבחי' אפשרי המציאות ומקור למציאות; (ב) עשר ספירות הגנוזות במאצילן באוא"ס שלפני הצמצום, שהוא מ"ש בזהר¹²⁶, בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה", ושם אינם בבחי' מציאות כלל וכלל, גם לא בבחי' אפשרי המציאות.

משא"כ פנימיות הכלים הוא לצורך עצמם כדי לקבל את האור (דוגמת ענין המחשבה). וזהו הפרש בין הנשמות למלאכים, שהמלאכים הם שלוחי השפע, היינו שענינם הוא לפעול חוץ להעצם, משא"כ הנשמות התהוותן הוא לצורך עצמן והן אלקות ממש בעצם מהותן (כנ"ל בפנים). (123) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קח ואילך. אוה"ת ויקרא ע' תתקכב. שם ס"ע תתקלג ואילך. וראה לקו"ת בחוקותי מה, א ואילך. מו, א ואילך. (124) ראה שער היחוד לאדהאמ"צ ג. ב. (125) הבא לקמן – ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ע' תרצ ואילך, ונו"א – בלקו"ת חוקת נט, ג ואילך. וראה סה"מ עת"ר ע' ל ואילך. המשך תער"ב פרמ"ז (ח"א ע' תצט). ח"ג ע' א'תיט. סה"מ תרפ"ה ע' פד. תרפ"ט ע' 254 ואילך. תרצ"ב ע' עא. ה'ש"ית ע' 63. תו"מ תשמ"ה ח"ד ע' 2390 ואילך. לקו"ש ח"ח ע' 127 ואילך. חל"ז ע' 83 ואילך. (126) ח"א טו, א.

כמ"ש¹¹⁸, "ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד¹¹⁹, ועל ידם נעשים גם דברים התחתונים כלים לאלקות¹²⁰. ועל זה גופא קאי מארז"ל, "ישראל עלו במחשבה"ו, ומחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר¹²¹, היינו שתכלית עיקר הכוונה הוא בשביל נש"י.

וזהו גופא ענין ציור אדם למעלה, היינו שאוא"ס מתלבש בנש"י כמו שעלו במחשבה בבחי' חיבור והתקשרות כדמיון חיבור והתקשרות הנשמה באברי הגוף, בדוגמת התלבשות האורות בהכלים דעשר ספירות. ונמצא ששורש הנשמות הוא למעלה מבחי' הכסא, אלא הוא מבחי' אדם העליון שעל הכסא, והיינו בחי' הכלים דעשר ספירות¹²².

ויתרה מזו, שבאמת הנשמה מורשת למעלה גם מבחי' הכלים דע"ס דאצילות. והענין בזה:

מבואר במ"א¹²³ שב' בחינות הנ"ל שבמחשבה (המחשבה עצמה וכח המחשבה) הן דוגמת בחי' אותיות הכתיבה ואותיות החקיקה, שבבחי' אותיות הכתיבה הזיו הוא מהות בפ"ע אלא שהקלף מתלבש בו, וממילא האותיות מעלימות ומסתירות על הקלף, משא"כ אותיות החקיקה אינן דבר נבדל מהאבן שהן חקוקות בה, ולכן אינן מעלימות על האבן.

ודוגמת ענין זה למעלה הוא הפרש בין הכלים דע"ס דאצילות להכלים דע"ס דעתיק ואריך או א"ק: הכלים דאצילות הם בבחי' מציאות דבר מה השונה ממציאות האור, ולכן הם מעלימים ומסתירים על האור המתלבש בהם ומגבילים אותו; משא"כ הע"ס דעתיק ואריך, וכ"ש הע"ס דא"ק, אינם בבחי' מהות דבר בפ"ע, אלא הם מיוחדים בתכלית בעצמות אוא"ס, ולכן התלבשות אוא"ס בהם היא באופן שאין העצם מתעלם.

(118) תרומה כה, ת. (119) ראה ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם (שמעתי לומדים"). שלה"ט ט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 83. ע' 173. וראה גם מגלה עמוקות מכת"י (ב"ב תשמ"ב) תרומה דרוש ט אות י. (120) ראה המשך תרס"ו ע' תסג ואילך. ועוד. (121) בר"פ פ"א, ד. (122) ואף שגם שורש המלאכים הוא מבחי' הכלים דע"ס, הרי ידוע שהמלאכים הם מבחי' חיצוניות הכלים, משא"כ הנשמות הם מפנימיות הכלים (ראה ע"ח שער כח פ"א. שער מ דרוש י. פ"ח שער השבת פ"י. לקו"ת ראה כו, ד ואילך. דרושים ליוהכ"פ ע, ג. סה"מ תר"ן ע' רצ. תרנ"ד ע' רנד ואילך. תרס"ה ע' קיט. המשך תרס"ו ס"ע קעז ואילך. ועוד). והוא דוגמת הפרש בין דיבור למחשבה, כי חיצוניות הכלים אינו לצורך עצמם אלא כדי לפעול פעולה חוץ להעצם (דוגמת ענין הדיבור),

המשכה מבחי' ישראל דלעילא (דזהו פירוש „כנסת ישראל“¹³¹, שכונסת ואוספת בתוכה אורות דבחי' ישראל דלעילא¹³²), דהיינו בחי' שם הוי'.

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב¹³³)

כמ"ש ויפת באפיו: עיין בבחי' עה"פ¹³⁴, ומדבריו שם מובן שהנשמה באה מהבינה¹³⁵.

ומ"ש שם שהחוטם הוא כלי להנשמה – יש להעיר מענין „ותהלתי אחטם לך“¹³⁶, עיין במדב"ר פ"ה¹³⁷ וזח"ב פ' משפטים¹³⁸. ועיין מ"ש בלקו"ת ס"פ שלח ד"ה וישלח יהושע¹³⁹ בענין „לבעל החוטם אני מתחנן“¹⁴⁰, ובלקו"ת שה"ש ביאור צאינה וראינה הראשון¹⁴¹ בענין „אין¹⁴² מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם“¹⁴³.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁴⁴)

ויפת באפיו: היינו שאין שום דבר המפסיק וחוצץ כלל כו' (כמשמעות הלשון „ויפת באפיו“ – שאין שום הפסק בין ההבל לאפיו, אלא אותו ההבל ממש שיצא מתוכו ומפנימיותו הולך בלי הפסק עד שמגיע לאפיו), לפי שאין התהוות מציאות הנשמה ע"י ממוצעים רבים המעלימים ומסתירים להיות נבדל מעצמות אוא"ס ב"ה, אלא היא עצמות ומהות רוח החיים שבעצמות חיי החיים, ונקראת „נשמתא דפרחא מחי העולמים“¹⁴⁵.

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב¹⁴⁶)

מיסוד הבינה ומ"ש ויפת באפיו נשמת חיים מעיד על זה"ו. ס"פ אחרי (ושם: „היסודות חוזרים לסיבתם .. והנפש לשרשה ויסודה שהוא הבינה“) – הובא באוה"ת בראשית תקכג, א ואילך. (136) ישע"י מח, טו. (137) ו (ושם: „מדבר בישראל .. שייחד הקב"ה שמו עליהם .. ותהלתי אחטם לך כדי שלא יתחלל שמו של הקב"ה בהם יביא להם קץ הגאולה החתום .. ד"א ותהלתי אחטם לך לפי שישראל נבראו לומר תהלתו של הקב"ה .. לכך כדי שיתהלל שמו בהם הקב"ה חותמה לטובה“). (138) קכב, ב (ושם: „חוטמא דמלכא קדישא .. חוטמא דעתיקא .. והוא נהירו דחכמתא סתימאה אקרי חוטמא דילי' והיינו תהלה דכתיב ותהלתי אחטם לך“). (139) נא, ד (ושם: „ותהלתי אחטם לך כמ"ש באדרא דנשא לבעל החוטם אני מתפלל ולבעל החוטם אני מתחנן שהארה זו נקרא בחינת חוטם והוא בחי' ריח והקב"ה נקרא בעל החוטם שהוא עצמיות ומקור ההארה“). (140) זח"ג קל, ב. (141) כג, ג (ושם: „הנה עיקר פרצוף האדם הוא מן החוטם ואילך למטה שלכך ארוז"ל שאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם. והענין הוא כי מן החוטם ולמעלה נמשך האור והחיות בבחינת התחלקות המדרגות והתכלותן שזהו עיקר בחינת אדם“). (142) יבמות קכ, א (במשנה). (143) ראה גם אוה"ת בראשית תקעא, א. במדבר ע' א'תסד. (144) קיצורים והערות ע' עג ואילך. (145) זח"ב קלה, א. (146) סה"מ תרס"ג ע' ת.

וזהו ענין „נשמה שנתת בי טהורה היא“, שאמיתית שורש הנשמות הוא בבחי' „גליף גליפו בטהירו עילאה“, שהו"ע האותיות כמו שהם בעצמות אוא"ס שלפני הצמצום. וזהו „ישראל עלו במחשבה“, היינו בבחי' היותר עליונה שבמחשבה, שהו"ע כח המחשבה כמו שהוא בשרשו הראשון („בריש הורמנותא דמלכא“). וי"ל שהוא בחי' עצם האור שלמעלה מבחי' גילוי עדיין, שאינו בבחי' דבר בפ"ע כלל, אלא הוא ושמו אחד ממש¹²⁷, והיינו בחי' העלם העצמי דא"ס. ועפ"ז יובן מה שבנשמות כתיב „ויפת באפיו גו“, שפירושו „מתוכיותו ופנימיותו“ – דאף שהנשמות הם מבחי' מחשבה שהיא לבוש לבד, מ"מ שרשם הוא מבחי' כח המחשבה, דהיינו בחי' אותיות החקיקה ובחי' חקיקה מעבר לעבר, ששם אין האותיות מהות בפ"ע מן האור אלא הוא ושמו אחד ממש, ולכן שייך לומר בהם „ויפת גו“, „מתוכיותו ופנימיותו“.

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב¹²⁸)

כמ"ש ויפת באפיו .. מאן רנפה מתוכי' נפח פי' מתוכיותו ומפנימיותו: ואף שמה שנפח באפיו ממש למטה בגוף¹²⁹ הוא רק הארה בלבד (כידוע שהנשמה המלובשת בגוף אינה עצמות הנשמה, אלא עיקר הנשמה נשאר למעלה, ומה שמאיר בגוף הוא הארה בלבד¹³⁰) – מ"מ גם הארה זו היא „מתוכיותו ומפנימיותו“ שלמעלה מההבל שבדיבור, שהרי היא

(127) ראה המשך תרס"ו ע' תעז. ויש"נ. (128) המשך תרס"ו ע' תקפח ואילך. (129) שהרי „ויפת באפיו“ קאי על ירדת הנשמה בגוף, שהיא בחי' נשמה דעשי', המדריגה התחתונה שבנשמה, כמובן מנוסח ברכת אלקי נשמה „אתה בראתה אתה יצרתה) ואתה נפתחת ביי“, היינו שענין הנפיקה קאי על נשמה דעשי' (כ"ק אדמו"ר מהורש"ב – סה"מ קונטרסים ח"א עט, א. תש"ו ע' 97). (130) וכידוע הרא"י לזה (ראה לקו"ת שה"ש טז, ד. ובכ"מ) – שהרי הנשמה היא גבוהה מהמלאך, דשורש המלאכים הוא מחיצוניות הכלים ושורש הנשמות הוא מפנימיות הכלים שהוא למעלה באין ערוך לגבי חיצוניות הכלים, והרי לגבי מלאכים ארוז"ל (ראה חולין צא, ב. ב"ר פס"ח, יב), מלאך בשליש עולם עומד, וכ"ש בנשמה שהיא למעלה ממלאך שהגוף קטן מהכיל את עצם הנשמה. וראה גם סה"מ תרס"ה ע' קיט ואילך. (131) אלא שבכנסת ישראל גופא ב' מדרגות – כמו שמקבלת מבחי' ישראל זוטא (והיא הארת הנשמה המלובשת בגוף), וכמו שמקבלת מבחי' ישראל סבא (והיא בחי' שורש ומקור הנשמה). (132) תר"א פ' זכור פד, ב. (133) סה"מ תרע"ו ע' קא. (134) ושם: „דע כי החוטם כלי לנשמה .. ומנפלאות היצירה כאדם כי תמצא אות שייך רשומה בכלי זה משם של שדי .. וזהו שכתוב ונשמת שדי תבינם“ (135) וכ"ה להדיא בבחי' יתרו, כ, ז (ושם: „סוד הנפש ועיקרה .. זהו ונשמת שדי תבינם כי הוא

ליקוטי

פרק ב

אמרים

מט

הוא גדול מהשתמר, ולכן „ואתה משמרה“ קאי על מדריגה נעלית יותר: הן מצד ההארה שמלמעלה – שהשמירה באה ממקום נעלה יותר ממדריגת „אתה נפחתה“¹⁵⁸, והן מצד מדריגת הנשמה – ש„ואתה משמרה“¹⁵⁹ קאי על עיקר הנשמה¹⁶⁰ (ולא רק על המדריגות התחתונות המתלבשות בגוף).

אלא דמ"מ גם „ואתה משמרה“ קאי על זמן היות הנשמה בגוף בעוה"ז, שהוא מדריגת נפחתה בי (וכפירוש הפשוט בברכה זו) – כי חיבור הארת הנשמה ועיקרה, וכן גילוי המדריגה השומרת כו', הוא דוקא בעוה"ז הגשמי.

ולכן בתניא ובלקו"ת, שמדבר בעיקר על מדריגות הנשמה המתלבשות בגוף¹⁶¹ – הביא הא ד„נפחתה בי“; וברצותו לרמז גם על עיקר הנשמה, ובפרט שעיקר הנשמה קשור עם המדריגות המתלבשות בגוף, כי הוא מקיף עליהם דוקא ושומרם (כנ"ל) – נקט הגירסא „ואתה“ בתוספת וא"ו, לרמז על „ואתה משמרה“ הקשור עם „נפחתה“ דוקא, וכנ"ל.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶²)

נפחת: חסר ה"א¹⁵³, אף שבסידור הוא בה"א לבסוף („נפחתה“).

והנה לחדודי אפשר ה' לומר, שבתניא רצונו להביא רא' שנפה"א עצמה היא מתוכיות ופנימיות החיות דלמעלה כביכול, ואם ה' מביא הגירסא „נפחתה“ – שפירושו „נפחת אותה“ (דמשמע שהיתה במציאות גם קודם הנפיחה) – ה' אפ"ל שאין נפה"א עצמה מתוכיות ופנימיות החיות, ורק נתינתה בגוף היתה ע"י נפיחה בכח הבאה מפנימיות החיות דלמעלה

נשמת חיים: עיין פרדס ערך נשמה יתירה¹⁴⁷ וערך חיים¹⁴⁸, ובשער הנשמה¹⁴⁹ פ"א¹⁵⁰.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵¹)

ואתה נפחת בי: עיין בד"ה האזינו השמים דרוש הראשון פ"א¹⁵².

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵¹)

ואתה נפחת בי: קצת צ"ע מ"ש „ואתה“ בוא"ו¹⁵³, אף שהנוסח הוא „אתה“ בלא וא"ו.

ולכאורה ה' אפ"ל דהוא"ו אינו שייך לתיבת אתה, אלא שבא להוסיף על הרא' הקודמת עוד רא', וכאילו כתב: „(ועוד רא' מ"ש) אתה כו"ל. אבל בלשון זה הובא גם בלקו"ת ד"ה כי תהיינה לאיש¹⁵⁴, ושם א"א לומר כן, כיון שמתחיל ב„ואתה נפחתה בי“, וגם כפל הלשון „ואתה“ עוה"פ, עיי"ש¹⁵⁵.

וי"ל שהוא ע"פ נוסח הרמב"ם¹⁵⁶ „ואתה נפחתה בי“. ובסידור אוצר התפלות בפי' עיון תפלה הביא שכ"ה במחזור ויטרי, בסידורי התימנים ובמחזור רומא. אבל הא גופא צריך ביאור, מפני מה שינה בתניא ובלקו"ת לתפוס גירסת הרמב"ם, כיון שהלכה למעשה – בסידורו – פסק לומר „אתה“ בלא וא"ו.

ואולי אפ"ל בזה – ע"פ המבואר בדא"ח¹⁵⁷ דתוספת הוא"ו בתיבת „ואתה“ מורה על המשכה ממקום נעלה ביותר, הארת הקו כו'.

בנוסח התפלה (לפי הנוסח שלנו), גבי „בראתה .. יצרתה .. נפחתה“ – אומרים „אתה“ (בלא וא"ו), שהרי בתיבות אלו קאי על מדריגות הנשמה המתלבשות בגוף, היינו המדריגות התחתונות שבהנשמה; ורק בענין השמירה נאמר „ואתה“ (בתוספת וא"ו), כי השומר

(147) שער כג פי"ד (ושם: „נשמה סתם היא בינה .. ובר"מ פי' כי נשמה יתירה היא כתר ואין לנו לפרש אלא שנאמר שכאשר נקרא הבינה נשמה יתירה היא כשמתייחדת עם החכמה והכתר ונקראת מצד הכתר נשמה יתירה כי הוא היתרון על הנשמה“). (148) שם פ"ח (ושם: „חכמה ובינה .. הם נקראים חיים ומשם נשפעים החיים .. ובינה משפיע החיים אשר תקבל מהחכמה .. שהעיקר והמקור הוא החכמה ומשם יבאו אל הבינה .. ג' ראשונות נקראות חיים כי כאו"א מהם היא חיים למה שלמטה ממנה עד המדריגה התחתונה ומהם החיים נמשכים“). (149) שער לא (ושם: „הנשמה ר"ל צורת האדם נחלק לשלשה חלקים והם נפש רוח ונשמה .. הנשמה אצולה מבינה כו"ל“). (150) ראה גם אוה"ת בראשית תקיט, ב ואילך. (151) קיצורים והערות ע' עד. (152) לקו"ת האזינו ע"א, ג (ושם: „פי' נפחתה הוא בחי' הבל העליון להיות נפרד דבר ויש בפני עצמו כאדם הנופח ההבל מפיו שהבל נעשה נפרד לעצמו וכן אצל הנשמה כתיב ויפח כאפיו נשמת חיים והוא בחי' רוח פיו ומוצא פי ה' .. ומוצא היינו בצאתו

מההעלם אל הגילוי“). (153) וכ"ה בתניא אגה"ק סי"ב. (154) תצא לו, סע"ד. (155) עיין ג"כ לקו"ת ר"פ האזינו ש' „אתה בראתה אתה יצרתה ואתה נפחתה“, אבל איני יודע עד כמה מדויק הוא דפוס זה בחסרות ויתרות כאלו. (156) ה' תפלה פי"ז ה"ג. (157) אוה"ת תצוה ע' א'תקנ. ובאריכות קצת – סה"מ תש"א ע' 139 ואילך. (158) תר"א (הוספות) קו, א. (159) עיין בזה המשך תרס"ו ע' תרמה ואילך וסה"מ תרצ"ט ע' 227 ואילך, ושם – ש„ואתה משמרה“ הוא מעיגול הגדול שלפני הקו, וצ"ע מהמבואר בסה"מ תש"א שם שהוא מהקו. וי"ל דתוספת הוא"ו רומז על המשכה נעלית ביותר, ובכל מקום הוא לפי ענינו: בסה"מ תרצ"ט, דקאי ב„ואתה משמרה“, שכל שמירה היא מהמקיף – ההמשכה היא מהעיגול כו'; ובסה"מ תש"א, דקאי ב„ואתה נפחתה“ שחיות היא מהפנימיות – ההמשכה היא מהקו. ועוד י"ל בזה, ואכ"מ. (160) לקו"ת שה"ש ל, רע"ג. (161) עיין לקו"ת ויקרא ד, ב ואילך. (162) אגרות קודש ח"א ע' שיד ואילך.

טל בהקדמה: „ויפח כו', ידוע כל הנופח מעצמותו הוא נופח". ובס' יושר לבב¹⁷⁰: „הנשמה .. חלק אלוקה מלמעלה היא ממש .. כידוע ויפח באפו נשמת חיים ואמרו המקובלים ע"ז כי כל הנופח מעצמותו הוא נופח".

וראה ג"כ רמב"ן בראשית ב, ז¹⁷¹. בחיי יתרו כ, ז¹⁷². ויש אומרים שנמצא עד"ז בס' הקנה¹⁷³, ואינו תח"י. (כ"ק אדמו"ר¹⁷⁴)

בוזרה: ראה „לקוטי פירושים" לעיל פ"א ד"ה בוזרה.

מאן הנפח מתוכי" נפח פ" מתוכיותו ומפנימיותו שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיתו, בכת: ביאור¹⁷⁵ ענין הנפחה בכח דוקא – בהקדים, שבענין ההתגלות מהעלם ישנם שני אופנים:

א) התגלות הבאה בסדר והדרגה – כשהגילוי נמשך ממדרגה שהיא מקור גלוי לגילוי זה, דהיינו שהגילוי נמצא בה בבחי' העלם שישנו במציאות (כמשל האש שבגחלת). וכמו גילוי השכל מכח המשכיל (שהשכל המתגלה נמצא כבר בהעלם בכח המשכיל, אלא שאינו באותו אופן המציאות כמו שבא אח"כ בשכל גלוי), וכן גילוי תנועה פרטית מכח התנועה (שכל התנועות כלולות בו, אף שאינן באותו אופן המציאות כמו שהן כשבאות בהתגלות).

ב) התגלות שלא בהדרגה – כשהגילוי נמשך ממדרגה שהיא שורש נעלם (או למעלה מזה – בחי' היולי) לגילוי זה, דהיינו שהגילוי נמצא בה בבחי' העלם שאינו במציאות (כמשל האש שבצור החלמיש). וכמו גילוי שכל מכח השכל היולי העצמי שבנפש, ועד"ז בענין הדילוג והקפיצה, שאף שהוא מתייחס לכח התנועה וההילוך שבנפש, מ"מ אינו נמשך מכח ההילוך שברגל (שענינו הליכה בלבד), אלא מכח ההילוך הפנימי והעצמי שבנפש.

ומהחילוקים בין שני האופנים – שבאופן הא'

ובאמת איתנהו לתרווייהו, דהן הנתינה בגוף והן הנשמה עצמה הן מתוכיות ופנימיות¹⁶³. ולכן כתב „ואתה נפחת", ומפרש (לא שנפח את הנפש, אלא) שנפח סתם, ומהנפחה נעשית הנפש [ולפי זה יפורש כן גם הכתוב „ויפח באפיו נשמת חיים": „ויפח באפיו" (סתם), ומהנפחה נעשית „נשמת חיים"].

משא"כ בברכת אלקי נשמה, שמדבר באופן השתלשלות הנשמה ובעולמות שעברה דרך שם, שבזה „ואתה נפחתה בי" הוא (לא עצם יצירת הנשמה, אלא) מדריגה בהשתלשלות הנשמה (לאחר שכבר „אתה בראתה אתה יצרתה") – צ"ל דוקא „נפחתה" (בה"א), שפירושו „נפחת אותה", כיון שכבר היתה במציאות קודם לכן.

אבל מלבד שהוא דוחק קצת – הנה אדה"ז רוצה להביא רא' לדבריו ממקום אחר, והרי בכל מקום שמוכח נוסח ברכת „אלקי נשמה"¹⁶⁴ נמצא „נפחתה" בה"א¹⁶⁵, וא"כ מאין היא ראיתו.

ולכן קרוב בעיני לודאי, אשר מתחלה הי' כתוב „נפחת" בקו על התי"ו, שהקו בא במקום הה"א (ולפעמים רבות היו עושים כזה כדי שלא לצאת חוץ לשורה), ואח"כ נשמט הקו ע"פ טעות או שגיאת ה„בחור הזעזער".

ומעין רא' לזה – יעויין לקו"ת (הוצאה המתוקנת) ד"ה כי תהיין לאיש¹⁶⁴, שנמצא שם מתוכן פרקי תניא אלו, וכתוב „ואתה נפחתה" בה"א¹⁶⁶.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶⁷)

כמו"ש בוזרה מאן דנפח מתוכי" נפח: מאמר זה הובא בשם הזהר גם באגה"ק סט"ו¹⁶⁸, ובודאי נאמר כן בוזרה, אלא שלא הגיע לידיו.

אבל נמצא מאמר זה בספרי הקדמונים. ומהם בשם חז"ל – בס' עמק המלך¹⁶⁹: „ויפח באפיו נשמת חיים, ואמחז"ל כל הנופח מעצמותו הוא נופח". וראה שפע

(משא"כ באגה"ת פ"ד"ה ואגה"ק סי"ב, שהובא המאמר „מאן דנפח כו" סתם, ולא בשם הזהר). (169) שער רישא דז"א פ"י (קכו, ג). (170) בית א חדר ד פ"ב. (171) ושם: „כי הנופח באפי אחר מנשמתו יתן בו". (172) ושם: „כיון שהקב"ה נפח באפיו על כל פנים מרוחו נתן בו". (173) בספר הפליאה (הנקרא ג"כ ספר הקנה) ד"ה שאל משה למט"ט: „ויפח באפיו נשמת חיים, מי שנופח משלו הוא נופח". (174) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". פתקא בכתי"ק (תחת הכותרת „לתניא פ"ב"). אגרות קודש ח"כ ע' קלא. תנ"מ תשמ"ה ח"ה ע' 3019. (175) בכל הבא לקמן – ראה גם סה"מ תרנ"ב ע' יד ואילך. המשך תרס"ו ע' תרמח ואילך. ושי"נ

(163) עיין המשך תרס"ו שבהערה 158. (164) ברכות ס, ב. רמב"ם שבהערה 155. ועוד. (165) בפע"ח דפוס דובראוונא (שער הברכות פ"ז) נדפס „נפחת" חסר ה"א. אבל אין להביא רא' מדפוס זה, כי הוא מלא טה"ד, ובפיסקא זו גופא נדפס שם „בראתה" – בה"א, „יצרת", „נפחת" – בלא ה"א. ובשער הכוונות (דפוס ירושלים תרס"ב): „בראת", „יצרת" – בלא ה"א, „נפחתה" – בה"א. ובמשנת חסידים סדר מועד מס' חצות פ"ב מ"י – כולם בה"א. (166) בלקו"ת דפוס ראשון (זיטומיר תר"ח) – גם שם „נפחת" חסר ה"א, אבל כמה טה"ד נמצאו בו בהוצאות שאח"י. (167) אגרות קודש שם ע' שיג ואילך. (168) ושם (קכא, א): „מאמר הזהר ע"פ ויפח באפיו נשמת חיים מאן דנפח מתוכי" נפח"

דהיינו בבחי' העלם העצמי, העלם שאינו במציאות¹⁸⁶, שהמשכה משם היא ע"י טרחא ויגיעה דוקא (כנ"ל).
(כ"ק אדמו"ר¹⁸⁷)

ראה ביאור תניא¹⁸⁸.

(כ"ק אדמו"ר¹⁸⁷)

מאן דנפח מתוכי נפח פ"י מתוכיותו ומפנימיותו שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיתתו בכח: משא"כ שאר הנבראים נבראו במאמר (ויאמר אלקים), ודיבור (כמ"ש¹⁸⁹ „בדבר הוי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם“) בלבד, שענין האמירה והדיבור (כפי שאנו רואים באדם התחתון) הוא באופן דהבל חיצוני בלבד (כמבואר באגה"ת¹⁹⁰), ולכן אין צורך להשתמש בכח בשביל ענין האמירה¹⁹¹.

ואף שגם באדם כתיב¹⁹² „ויאמר אלקים נעשה אדם גוי“, לשון אמירה – הרי לשון זה הוא רק לגבי ענין העשירי „נעשה אדם“, לשון תיקון (כמו „ועשתה את צפרני“¹⁹³), דהיינו שכדי שיומשך באופן דציור רמ"ח איברים ושס"ה גידים, עם כל הפרטים הרוחניים והגשמיים – צ"ל ההמשכה בעולם התחתון, שנברא בעשרה מאמרות (ולא באופן דנפיתתה), ולכן בחיצוניות נראה שגם הענין ד„נעשה אדם“ הוא ע"י אמירה (ויאמר), כדי שיוכל להיות ענין הבחירה; משא"כ לאמיתתו של ענין – בריאת האדם היא באופן דנפיתתה, ולא אמירה בלבד.

(כ"ק אדמו"ר¹⁹⁴)

אין ערוך, מ"מ גם ענין זה הוא בהדרגה עדיין, כי האין המהווה יש לו קירוב הערך אל היש והיש תופס מקום אצל האין (כמבואר בענין „אין ערוך לך“, שרק לגבי עצמות א"ס ב"ה ההתהוות היא אין ערוך לגמרי, משא"כ לגבי האין המהווה אין זה בדרך אין ערוך לגמרי, משא"כ גוף ונפש שהם רחוקים ומובדלים זה מזה לגמרי. 184) סה"מ תש"ו ע' 96 ואילך. 185) ראה „לקוטי פירושים“ לקמן ד"ה נמשכה. 186) להעיר, שרש הנשמה הוא בחי' צור (מתאים להמבואר לעיל בפנים שבחי' העלם שאינו במציאות הוא ע"ד הוצאת האש מצור החלמיש) – ראה לקו"ת האזינו עב, א. דרושי שמע"צ פה, ריש ע"ב. 187) תו"מ סה"מ תשרי ע' לב ואילך. 188) ושם (סוף ע' א ואילך – מדה ותנח התיבה פ"ד וקיצורו (אוה"ת נח תרמה, ב ואילך. שם תתסד, ב)) – שהנפיתתה בכח, מפנימי הנפש החי, „קאי על המשכת הנפש בגוף דוקא, שכדי לחבר פנימי הנפש ששרשה מפנימי ח"ע .. בגוף גשמי צ"ל בכח וגבורה דוקא וזהו ויפח כו", ומסיים: „נמצא ל' ויפח מורה ב' ענינים, א' על המשכה הפנימי דוקא, והב' על הכח וגבורה“ (ומוסיף שם שענין הכח למעלה הוא כח הצמצום וההגבלה). 189) תהלים לג, ו. 190) פ"ד. 191) ראה גם „לקוטי פירושים“ לעיל ד"ה מאן דנפח (הא'). 192) בראשית א, כו. 193) תצא כא, יב. 194) „מראה-מקומות, הגהות

(התגלות שבסדר והדרגה) אין צורך בכח מיוחד כדי לפעול את ההתגלות, משא"כ באופן הב' (התגלות שלא בהדרגה) יש צורך בכח מיוחד כדי להביא את השורש הנעלם לידי גילוי. ולכן גילוי השכל מכח ההיולי העצמי שבנפש הוא ע"י ריבוי יגיעה דוקא, וכן ענין הקפיצה והדילוג (ועד"ז הגבהת משא כבד וכיו"ב) הוא בכח¹⁷⁶ דוקא¹⁷⁷.

ועפ"ז יובן בעניננו – התלבשות הנשמה בגוף:

גוף ונפש – הרי הם רחוקים ומובדלים זה מזה לגמרי, שהרי הנשמה היא בחי' מדבר והגוף הוא בחי' דומם (כמ"ש¹⁷⁸ „גלמי ראו עיניך“¹⁷⁹), ועד"ז ברוחניות הענינים – כמבואר¹⁸⁰ בענין „אחור וקדם צרתי גוי“¹⁸¹, שמצד נשמתו האדם הוא למעלה גם מהנבראים העליונים ביותר (שהרי הנשמות „עלו במחשבה“, היינו שנמשכו מבחי' מחשבתא עילאה¹⁸²), ואילו מצד גופו הוא למטה גם מהנבראים השפלים ביותר (שהרי האדם יכול לעשות היפך רצה"ע ח"ו, משא"כ כל שאר הנבראים).

ומזה מובן שהתלבשות הנשמה בגוף היא המשכה שלא בהדרגה כלל¹⁸³, ולכן צ"ל בכח וגבורה דוקא.

(כ"ק אדמו"ר מהר"י¹⁸⁴)

ועוד י"ל, שהטעם שצ"ל נפיתתה בכח הוא מפני ששורש הנשמה (האמיתי) הוא בעצמותו ית' (ומ"ש בהמשך הענין שהנשמה נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית' – הרי זה כמו שהיא באה בהמשכה דוקא¹⁸⁵),

176) ראה ב"מ פד, א (ובפרש"י): „וימא חד הוה קא סחי ר' יוחנן בירדנא חזי' ריש לקיש ושוור (קפץ) לירדנא אבתרי' א"ל חילך לאורייתא (כמה כחך יפה לסבול עול תורה)“. 177) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ט ע"ט. סה"מ אעת"ר ס"ע ע ואילך. תרפ"ד ע' שלא. ועוד. 178) תהלים קלט, טז. וראה ב"ר פ"ח, א. 179) משא"כ בבע"ח, שגופותיהם הם במדרגת הצומח, כמ"ש (בראשית א, כד) „תוצא הארץ נפש חי גוי“. וכידוע (ראה תו"א בראשית ג, ד ואילך. מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ס"ע טו ואילך. תו"ח בראשית ית, ד ואילך) שמטעם זה נשתנתה יצירת האדם מיצירת הבע"ח, שהבע"ח גופם ונפשם נתגלו כאחד (כמארו"ל (חולין ס, א) „בקותם נבראו .. בצביונו נבראו“, מאחר שהם קרובים זה לזה במדרגתם (הגוף – צומח, והנפש – חי), משא"כ האדם שתחלה נברא גופו, שהוא במדרגת דומם, ואח"כ נכנסה בו נשמה (כמ"ש (בראשית ב, ז) „וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה“ ואח"כ „ויפח באפיו נשמת חיים“). 180) ראה לקמן פכ"ד. „ספר הערכים – חב"ד“ ח"א ע' קלד ואילך. ושי"ב. 181) תהלים קלט, ה. 182) ראה לקמן בסמוך, ובהנסמן שם ב„לקוטי פירושים“ (ד"ה נשמות). 183) היינו לא רק לגבי השתלשלות עילה ועלול שהיא המשכה שבסדר והדרגה ממש, אלא גם לגבי בריאה יש מאין, דאף שבריאה יש מאין היא בדרך

ז' הבלים, ובהמבואר ע"ז²⁰² בענין ההבל הפנימי שהוא כמו נשיקין הנמשכים מאהבה רבה כו'. ועיין אגה"ת פ"ה²⁰³.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵¹)

בנפיתו בכח: עיין מ"ש²⁰⁴ בפירוש מארו"ל²⁰⁵ „העונה אמן יהא שמי' רבא בכל כחו", ועיין מ"ש בד"ה ועתה יגדל נא כח אד'²⁰⁶. ועיין זהר פ' פינחס²⁰⁷ עה"פ²⁰⁸ „כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה".

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵¹)

כך ער"מ כו': בביאור תניא נתבאר כל הענין²⁰⁹.

(כ"ק אדמו"ר¹⁵⁷)

נשמות ישראל עלו במחשבה: עיין לקו"ת ר"פ בחוקותי²¹⁰ ובביאור שם פ"ג²¹¹. ד"ה את שבתותי תשמורו²¹². ד"ה אלה מסעי דרוש השלישי²¹³ ובביאור שם ספ"ה²¹⁴. ד"ה יונתי בחגוי²¹⁵ וביאוריו²¹⁶. ד"ה הנך יפה רעיתי²¹⁷.

אלא נמשך מחכמה סתימאה שהוא למעלה מעלה מבחי' הכנה והשגה .. שהח"ס נק' ג"כ מחשבה סתימאה ובזה שייך לומר באמת לשון עלה שכך עלה במחשבה זו כו"ו²¹² בהר מא, א (ושם: „הנשמות .. גם קודם ירידתן הם גבוהים מאד במדרגה כמאמר ישראל עלו במחשבה משא"כ אפילו במלאכים דכתיב וברוח פיו כל צבאם .. ואמנם נשי' עלו במחשבה .. שהדיבור נק' לבוש החיצון .. משא"כ המחשבה היא לבוש הפנימי .. והיא ג"כ נצחית כמו שהנפש עצמה נצחית .. הנשמות לפי שעלו במחשבה היו גם קודם שי"ב .. וגם לכן הם נצחיים כו"ו²¹³). מא, ד (ושם: „הנשמות שעלו במחשבה .. שכללותן ומקורן הוא מבחי' חכמה עילאה שנק' קדש וכמו הבן שהתהוותו הוא מבחי' מוח האב כו"ו²¹⁴). ב (ע"ל במחשבה היינו בחי' ממכ"ע שמקורן מבחי' חכמה עילאה²¹³). 213 מסעי צב, א (ושם: „מוצאיהם היינו מקור נשמות ישראל .. והוא למעלה מבחי' מחשבה כי אע"פ שאמרו דישראל עלו במחשבה היינו ששם עלו עצמיות נשמות ישראל אבל מקורן ושרשן הוא למעלה יותר בבחי' בעל המחשבה כו"ו²¹⁵). 214 צג, ד (ושם: „עצם הנשמות הם עלו במחשבה אכן מקורם הוא בעצמות א"ס ב"ה בעל המחשבה בעל הרצון כו"ו²¹⁶). 215 שה"ש טז, ד (ושם: „ישראל עלו במחשבה .. שישראל הוא ראשית ומקור התורה .. ונמצא שבחי' ישראל שעלו במחשבה היא המקור והיסוד התורה (וכדאיאתא במדרש רבה ר"פ בראשית מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר דהיינו גם קודם לתורה ע"ש) .. שמהם נמשכה התורה כו"ו²¹⁷). 216 יז, ד ואילך (ושם: „ישראל עלו במחשבה .. והוא הנק' מחשבה הקדומה .. שבחינת מחשבה הקדומה הוא מבחינת סוכ"ע דאצילות ועשי' שוין נגד בחי' זו כי היא כוללת כולן יחד שהוא בחינת א"ק שהוא כתר הכללי דאבי"ע כו"ו²¹⁸). יט, ב ואילך (ושם: „מחשבה היינו בחי' חכמה ועלו במחשבה היינו בבחינה העליונה שבמחשבה .. שרשן ומקורן מעצמיות ופנימיות ח"ע") – צויון גם ב,מרא מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים²¹⁷. 217 שה"ש יג, ד

מאן הנפח מתוכי' נפח פ"י מתוכיותו ומפנימיותו .. כך כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית': השייכות דענין „מתוכי' נפח" (הבל הלב) לבחי' „מחשבתו וחכמתו ית'" (מוחין) – י"ל שהוא מצד זה שאו"א הם „תריין רעין דלא מתפרשין"¹⁹⁵, וכמבואר בד"ה בכ"ה בכסלו¹⁹⁶ ש„פנימית הלב (ש)מתאחדת עם המוח בבחי' תריין ריעין דלא מתפרשין .. פנימי' הלב היא מתאחדת ממש עם המוח".

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁹⁷)

וזהו מ"ש בע"ח¹⁹⁸ ששורש הנשמות הוא מבחי' פנימיות הכלים, כי שורש הנשמות הוא מבחי' חכמה, ומבואר בע"ח¹⁹⁹ שחב"ד הם בחי' פנימיות הכלים (משא"כ המלאכים שרשם הוא רק מבחי' מדות ודיבור, שהם חיצוניות הכלים).

(כ"ק אדמו"ר נוהר"ש²⁰⁰)

מתוכיותו ומפנימיותו: עיין זח"ג פ' תזריע²⁰¹ מענין

והערות קצרות לספר של בינונים²⁰¹. שיחת יו"ד כסלו תשל"ט. 195 ראה זח"ג ד, א. 196 תו"א וישב כט, סע"ג ואילך. 197 קיצורים והערות ע"ה. 198 שער כח פ"א. 199 שער כז פ"א. 200 סה"מ תרכ"ז ע' קיז. תרל"ג ח"א ע' קכו. 201 מז, ב. 202 ראה ביאורי הוזהר להצ"ע ע' תתע ואילך. ובכ"מ. 203 ושם: „המשכת וירידת הנפש האלקי' לעוה"ז .. נמשכה מבחי' פנימי' ומקור הדיבור הוא הבל העליון .. וכמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים .. ומאן דנפח וכו"ו²⁰⁴ ראה אוה"ת נ"ך ע' ז ואילך. 205 שבת קיט, ב. 206 ראה לקו"ת שלח לט, ב. אוה"ת שלח ע' תפ ואילך. תפו ואילך. 207 ח"ג רכ, סע"א (ושם: „כמה יאות לי' לבר נש בעוד דבוצינא דליק ושריא על ריש' לאשתדלא ולמעבד רעותא דמאר' בגין דההוא נהורא דבוצינא איהי כ"ח דשריא עלי' ועל דא כתיב יגדל נא כח הוי' דא הוא כח דשריא על רישיהון דצדיקייא .. ועל דא תנינן כל העונה אמן יהא שמי' רבא מברך בכל כחו כו"ו²⁰⁸). קהלת ט, י. 209 (ושם ע' ב"ג – בביאור המשל „כמו שהבן נמשך ממוח האב"): „שנמשך מעצמותיה החכ' שבאב .. שעצמיות ופנימי' החכ' ממש נמשך בטפה הרוחני' שבמוח", אך לפי"ז איך אמר ע"ז חלק אלקה שהוא שם אל הבורא ממש כידוע, והלא החכ' מאין תמצא, אמת .. שמי"מ מלובש בה או"א שלמע' מהחכ' .. אך כאן אינו מדבר כ"א בכלי החכ', לכן הוסיף לפרש דאיהו חכים כו' וכמ"ש הרמב"ם הוא המדע כו' .. איהו וחיוהי וגרמוהי חד ממש .. ולכן הוא חלק אלקה ממש, ומסיים, שגם „הנשמות שנפרדו מהכלים .. מיוחדין במהותן ועצמותן הראשון כמשל הטפה כו"ו²¹⁰ מה, א (ושם: „המלאכים מקום מקור חוצבן ובריאתן הוא מדיבורו של הקב"ה כביכול .. אבל נשמות ישראל עליהם אמרו ישראל עלו במחשבה תחלה אשר מקור חוצבן מאותיות המחשבה הנקראת מחשבה עילאה כו"ו²¹¹). 211 מו, ג (ושם: „שתוק כך עלה במחשבה .. שזה נמשך מבחי' חכמה סתימאה וזהו לשון עלה שהוא למעלה מעלה מחכמה עילאה ..

ליקוטי אמרים

פרק ב

נג

ישראל עלו במחשבה: ב"ר פ"א, ד. בני בכורי ישראל: שמות ז, כב. בניס אתם לה' אלקיכם: ראה יד, א.

בני בכורי ישראל: עיין במדבר רבה פ' נשא²²⁷ עה"פ²²⁸, "מה שמו ומה שם בנו גו": "מה שמו .. ה' צבאות שמו .. ומה שם בנו .. בני בכורי ישראל". ועיין זח"ג קצא, ב²²⁹. ח"ב עט, סע"א²³⁰. ועיין לקו"ת ד"ה וכל בניך למודי הוי²³¹.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵¹)

במס' שבת²³²: "בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע קראת להם בני בכורי". אבל ע"ד הפשט – אין ל, בני בכורי" כלל שייכות לענין מתן תורה, וכמבואר כאן שהתואר "בני בכורי" הוא מעלת הנשמה מצד עצמה (ולא מצד קבלת התורה).

(כ"ק אדמו"ר²³³)

בכורי: עיין זח"ב קלו, סע"ב²³⁴ – נתבאר בסידור ד"ה אמר²³⁵ (עה"פ²³⁶, "יום ליום יביע אומר") וד"ה אין אמר ואין דברים²³⁷. זח"ג רצא, א²³⁸.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵¹)

בנים אתם לה' אלקיכם: עיין זח"ג כד, סע"ב²³⁹. ח"א רמה, ב²⁴⁰.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁵¹)

בנים אתם לה' אלקיכם: היינו שגם כתוב זה, שנאמר לאחרי מ"ת (דלא כהכתוב "בני בכורי ישראל" שנאמר קודם מ"ת) – הוא מצד מעלת הנשמה עצמה

ועיין ביאור לד"ה ששים המה דרוש הא'²¹⁸ וביאורי הזהר לזח"ג קצ, ב²¹⁹ ולזח"א כז, ב²²⁰ בענין ההפרש בין נשמות למלאכים.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²²¹)

מחשבה – קאי על בחי' חכמה²²² (כמ"ש בהמשך הענין – "נשמת כל איש ישראל נמשכה מנחשבתו ונחמתו ית"), כי המחשבה היא לבוש אל החכמה, ולכן בזהר נקראת החכמה בשם מחשבה (כמו במאמר²²³, "מחשבה ויובלא לא אתפריש לעלמין", דקאי על חכמה ובינה שהם "תרין רעין דלא מתפרשין"). ו"עלו במחשבה" – קאי על בחי' פנימיות החכמה, כנודע²²⁴ בענין שם ע"ב, בחי' יושן וזקנה.

(כ"ק אדמו"ר מהור"י²²⁵)

כדכתיב בני בכורי ישראל בנים אתם לה' אלקיכם: הטעם שמביא שני הפסוקים – אולי יש לפרש ע"פ המבואר בלקו"ת²²⁶ שבחי' אצילות נקרא "בכור", ובשני אופנים: (א) דקאי על כל נשמה ונשמה – שבשרשה באצילות נקראת "בני בכורי", ובהמשכתה לבי"ע – "בנים" סתם; (ב) דקאי על ב' סוגי נשמות: נשמות דאצילות – "בני בכורי", ונשמות דבי"ע – "בנים" סתם.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

דאיהו ברא בוכרא, אל"ף אבא וכד איהו סליק ונחית אתחברת מ' בהדי א' ואיהו אס, ר' ישא בוכרא, כד מתחברי אתון כולהו אמ"ר דא נהירו דאבא ואימא וברא בוכרא .. כדין איהו אשקי .. למעבד תולדין כו". (235) קפ, ד (ושם: "ותוכן הענין הוא שהם כללות המוחין חב"ד, א' אור אבא והמ' אור אימא והר' הוא הדעת הכוללם יחד .. נמשכין בז"א ומשם למלכות עד בסוף המאמר כדין איהו אשקי למעבד תולדין כו' שהוא ממל' לבי"ע להוליד נשמות כו"). (236) תהלים יט, ג. (237) קפא, ב ואילך (ושם: "אמר הוא אותיות אש מים רוח כו' ויש ג' אלה בהבל הפנימי .. והעיקר הכולל לחו"ג הוא הדעת .. הנק' ברא בוכרא לאו"א .. וכמ"ש בני בכורי ישראל לי ראש כו"). (238) ושם: "והאי אב ואם ובן אקרון חכמה בינה ודעת .. והאי בן אקרי בוכרא דכתיב בני בכורי ישראל". (239) ושם: "זכאין אינון צדיקיא .. ואלין דאקרון בנין לקוב"ה כמה דכתיב בנים אתם לה' אלקיכם". (240) ושם: "למלאכ דאתייליד ל"י בר .. כך קב"ה אוליד בר במטרוניתא ומאי איהו נשמתא עילאה קדישא .. על דא אמר בנים אתם להוי' אלקיכם".

(ושם: "כל הנאצלים .. התהוותם רק מבחי' מחשבה אחת לבד .. ועכשיו צריכים להמשיכו ולעשות רצון אצלו ית' להתלבש במחשבה זו, והכח הזה בנש"י לפי שעלו במחשבה וזהו ענין ישראל מפרנסין שממשיכים גילוי אור א"ס במחשבה עילאה כו"). (218) לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. (219) ביאורי הזהר לאדהאמ"צ בלק צח, ג ואילך. (220) שם בראשית ב, א ואילך. (221) קיצורים והערות ע' עד ואילך. (222) ראה גם קונטרס לימוד החסידות ע' 5. וש"נ. (223) זח"א קכג, א. (224) ראה סה"מ תרפ"ב ע' תי. וש"נ. (225) סה"מ תרפ"ג ע' קכו. תש"ב ע' 105. תש"ז ע' 172. (226) ס"פ בלק (עה, ב. ושם: "תיבת בכר שרומז בחכמה עילאה שנקרא בכר ראשית הגילוי כו"). (227) פי"ב, יא. (228) משלי ל, ד. (229) ושם: "מה שמו ומה שם בנו .. ה' צבאות שמו, שם בנו ישראל שמו דכתיב בני בכורי ישראל". (230) ושם: "מה שמו ומה שם בנו .. היינו דכתיב בני בכורי ישראל". (231) ראה כט, ג ואילך. (232) פט, ב. (233) לקו"ש ח"ט ע' 41 הערה 36. (234) ושם: "אמ"ר כללא דאתון ושביילין דנפקין מאבא ואימא וההוא רישא דנפיק מינייהו

כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו
וחכמתו ית' דאיהו הכים ולא בחכמה ידיעא אלא הוא

חכים ולא בחכמה ידיעא: ת"ז
בהקדמה (יז, ב).

ענין זה גופא הוא „מכח האב“²⁵⁴ – מצד כחותיו
הנעלמים של האב.

(כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"צ²⁵⁵)

להעיר ממארוז²⁵⁶ לברא (רק) כרעא דאבוה.
ובלקו"ת²⁵⁷: „היינו נה"י“.

(כ"ק אדמו"ר²⁵⁸)

הבן נמשך ממוח האב: מבואר במק"א²⁵⁹ שאופן
ההמשכה הוא התעוררות רוחנית מסויימת במוח
האב, הנמשכת מן המוח לאיברי הזרע ומבשילה את
טיפת הזרע (ולכן אין מזה סתירה להנלמד בחכמת
הביאולוגיא וכו'). וע"ד מארוז²⁶⁰ לענין שני בשטח
זה – „אין קישוי אלא לדעת“.

(כ"ק אדמו"ר²⁶¹)

כמו שהבן נמשך ממוח האב כך .. נשמת כל
איש ישראל: ובאמת אין המשל דומה לנמשל:
במשל – אף שהבן נמשך ממוח האב, הרי אח"כ
נפרד ממנו ונעשה מציאות בפ"ע (ואז²⁶² אינו אלא
„כרעא דאבוה“²⁵⁶), ולכן אינו מחוייב למסור נפשו
בעד אביו, כי „חייך קודמין“²⁶³; משא"כ בנמשל אינו
כן, כי נשמות ישראל תמיד מיוחדות עם הקב"ה
באופן ד„כולא חד“²⁶⁴.

(כ"ק אדמו"ר²⁶⁵)

למזרח ומרגלות' למערב וצדדי' בין צפון לדרום. (250) נב, ב
(ושם): „שרש נש"י נמשכין מבחי' חכמה דאצילות הנק' מוחין
דאבא שהרי נאמר בנים אתם לה' בני בכורי ישראל והבן נמשך
מטפה הרוחניות שבמוח האב“. (251) שה"ש ה, ג (ושם: „מהות
הנפש עצמה .. חלק אלוהי ממעל הוא וכבן נמשך ממוח האב
כו“). (252) ראה מאמרי אדה"ו תקסט"ט ע' קפו. תורת שמואל
דרושי חתונה ע' ס. סה"מ תרנ"ו ע' רסט ואילך. ועוד.
(253) שבועות מת, סע"א. וש"נ. (254) ומ"מ נקרא בשם „כח
הבן“, כי הנתינה שהאב נותן לבנו מעצמות מהותו היא נתינה
העלמית, ויכולה היא להישאר בהעלמה, וביאתה בגילוי הוא ע"י
„כח הבן“ – יגיעותו של הבן דוקא (וכמארוז"ל (נדרים פא, א)
„מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן .. שלא יאמרו תורה
יורשה היא להם“, כי התורה באה ביגיעה דוקא).
(255) אגרות-קודש ח"ב ע' תפד. סה"ש תרפ"ח ע' 15 ואילך.
(256) יונת אלם רפ"ב. וראה תוס' יבמות ג, א ד"ה מקמי רש"י
כתובות צב, א ד"ה כבעל. (257) ברכה צו, ב. (258) לקו"ש
חי"א ע' 5 הערה 48. (259) ראה תניא אגה"ק סט"ו. תו"א חיי
שרה טז, א. ועוד. (260) יבמות נג, ב. (261) מכתב ב' סיון
תשכ"ד. (262) ראה תו"א משפטים עז, א. (263) ב"מ סב, א.
(264) ראה לקו"ת דרושי ר"ה סב, ד (ושם: „וזהו ואהבת את הוי'
אלקיך, פי' שהוא תמיד אלקיך, ולא כמו הבן שנלקח ממוח האב

(ולא מצד קבלת התורה), ודלא כהספרי ופרש"י
(עה"פ²⁴¹ „ושנתם לבניך“) ש„בנים אתם“ הוא מצד
מתן תורה (אף שבדוחק קצת יש לתרץ).

(כ"ק אדמו"ר²³³)

פי' כמו שהבן .. כך .. נמשכה ממחשבתו כו':
עיי' בחיי עה"פ²⁴² „גן בעדן מקדם“ בשם ס'
הבהיר²⁴³ בענין „ממזרח²⁴⁴ אביא זרעך“²⁴⁵, ובזהר פ'
במדבר²⁴⁶ בענין „מזרחית צפונית“, ושם²⁴⁷ בענין
„יהיב מטתו בין צפון לדרום“²⁴⁸. ולפי' הארוז"ל
שהובא במקדש מלך לזהר שם²⁴⁹ י"ל שנתינת המטה
בין צפון לדרום היא כדי שיומשך הזרע ממזרח
למערב. וצ"ע.

(כ"ק אדמו"ר ה"צ²²¹)

כמו שהבן נמשך ממוח האב: עיי' לקו"ת נצבים
ביאור לד"ה כי כארץ פ"א²⁵⁰. ד"ה שחורה אני
פ"ד²⁵¹.

(כ"ק אדמו"ר ה"צ⁶³)

הבן נמשך ממוח האב: ביארו אבותינו רבותינו
נ"ע²⁵², שהבן נמשך מעצמותו ומהותו העצמי של
מוח האב שלמעלה מכחותיו הגלויים, ולכן יכול
להיות „יפה כח הבן מכח האב“²⁵³ – היינו שהבן יהי'
בעל כחות נפלאים למעלה יותר מן האב, ואעפ"כ

(241) ואתחנן ו, ז. (242) בראשית ב, ח. (243) אות קנה.
(244) ישעי' מג, ח. (245) ושם: „ויש לך לדעת כי הנשמות
הזכות באות מן המזרח, וזהו שדרשו חז"ל בספר הבהיר ממזרחו
של עולם בא הזרע לישראל, כי חוט השדרה משוך מן המוח של
אדם ובא לו לאמה ומשם ה' הזרע דכתיב ממזרח אביא זרעך ..
ומאי ממערב אקבצך מאותה מדה שנוטה תמיד למערב, ולמה
אקרי מערב מפני דשם מתערב כל הזרע, ע"כ. ביאור המדרש הזה
לפי דעת, מדת המזרח היא התפארת שהוא קו האמצעי ומשם
הנשמות באות אל יסוד עולם הנקרא ברית, על כן אמר ובא
לאמה ומשם הוא הזרע, ומדת המערב היא העטרה והוא שאמר
שכינה במערב. וכשם שהזרע נמשך מן המוח דרך חוט השדרה
ובא לאמה כן הנשמה משתלשלת מן התשובה דרך הקו האמצעי
שהוא מזרחו של עולם ובא דרך המערב“. (246) ח"ג קכ, א
(ושם: „ומזרח דאתקשר בצפון .. ועל דא מזרחית צפונית אלין
אבא ואמא דלא מתפרשן לעלמין“). (247) קיח, ב (ושם: „ו'
באמצעייתא ודא הוא בן דכר בגין כך איהו בין צפון לדרום, ועל
דא תנינן מאן דיהיב מטתו בין צפון לדרום הויין ל' בנים זכרים
.. קוב"ה יהיב מטת' בין צפון לדרום ואחידית להאי בן ודאי ועל
דא אית להו לבני נשא למיהב מטתייהו בין צפון לדרום .. דיהיבין
להון בנין דכרין כו“). (248) ראה גם ברכות ה, ב.
(249) ושם: „אבל האר"י ז"ל כתב בספר הכוונות ר"ל ראשה

ליקוטי אמרים

פרק ב

נה

וכמ"ש הרמב"ם .. שהוא המדע
כו': הל' יסוה"ת פ"ב ה"י. הל'
תשובה פ"ה ה"ה. סוף שמונה
פרקים להרמב"ם. כמ"ש
בפרדס: שער ד (שער עצמות
וכלים) פ"ד. שער ח (שער
מהות והנהגה) פ"ג.
וכמ"ש במ"א: שער היחוד
והאמונה פ"ט. כולם
בחכמה עשית: תהלים קד,
כד. החקר אלוקה תמצא:
איוב יא, ז. כי לא מחשבותי
מחשבותיכם: ישעי' נה, ח.

דאצילות היא „לא ידיעא“, היינו שאין הנבראים
משיגים אותה.

(כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ע 270)

ונכלל בזה גם חכמה סתימאה, חכמה דא"ק כו' וכו'.

(כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ע 271)

הוא וחכמתו א': ומאחר שהוא וחכמתו א', א"כ
כשנמשכו הנשמות מהחכמה יש בהן חלק אלוקה
מעל.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ 197)

וכמ"ש הרמב"ם שהוא המדע והוא היודע כו'
ודבר זה אין ביכולת האדם להבינו על בוריו
כו': זהו תוכן דברי הרמב"ם, ולא לשונו ממש²⁷².
ובפרטיות: „הוא המדע והוא היודע“ – הוא לשון
הרמב"ם בסוף שמונה פרקים (אבל בהל' יסוה"ת
„הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה“, ובהל'
תשובה – „הוא יתעלה שמו ודעתו אחד“); „ודבר זה
אין ביכולת האדם להבינו על בוריו“ – הוא ע"ד
לשון הרמב"ם בהל' יסוה"ת והל' תשובה (אבל לא
בלשון זה ממש).

אותה כמו שהיא, ואינו יודע בדעה שהיא חוץ ממנו כמו שאנו
יודעין, שאין אנו ודעתנו אחד, אבל הכורא יתברך הוא ודעתו
וחייו אחד מכל צד ומכל פנה ובכל דרך יחוד .. נמצאת אתה
אומר הוא היודע והוא הידוע והוא הדעה עצמה הכל אחד, ודבר
זה אין כח בפה לאומרו ולא באוזן לשומעו ולא בלב האדם
להכירו על בוריו. ובהל' תשובה: „כבר ביארנו בפרק שני
מהלכות יסודי התורה שהקב"ה אינו יודע מדיעה שהיא חוץ ממנו
כבני אדם שהם ודעתם שנים, אלא הוא יתעלה שמו ודעתו אחד,
ואין דעתו של אדם יכולה להשיג דבר זה על בוריו“. ובשמונה
פרקים: „הוא יתברך שמו תארו ותארוי הוא, עד שיאמר עליו
שהוא המדע והוא היודע והוא הידוע.“ (273) דרך מצוותיך

הנהגה

והודו לו חכמי הקבלה כמ"ש בפרדס
מהרמ"ק וגם לפי קבלת האר"י ז"ל
יציבא מילתא בסוד התלבשות אור א"ם
ב"ה על ידי צמצומים רבים בכלים
דחב"ד דאצילו' אך לא למעלה מהאצילו'
וכמ"ש במ"א שא"ם ב"ה מרומם
ומתנשא ורוממות אין קץ למעלה מעלה
ממהות ובחי' חב"ד עד שמהות ובחי'
חב"ד נחשבת כעשייה גופנית אצלו
ית' כמ"ש כולם בחכמה עשית:

וחכמתו א' וכמ"ש הרמב"ם*
שהוא המדע והוא היודע
כו' ודבר זה אין ביכולת
האדם להבינו על בוריו כו'
כדכתיב החקר אלוה תמצא
וכתיב כי לא מחשבותי
מחשבותיכם וגו' ואף שיש
רבבות מיני חלוקי מדרגות
בנשמו' גבוה מעל גבוה לאין

כל איש ישראל: „כל“ – שבוה כל ישראל שוין,
לאתי פשוטים ומגושמים ביותר כו' וכו'.

(כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ע 266)

נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית': נמשכה דייקא,
היינו כמו שבאה בהמשכה, אבל שרשה הוא מהעצמות
ממש.

(כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ע 267)

ממחשבתו וחכמתו: ראה לעיל ד"ה נשמות
ישראל.

ממחשבתו וחכמתו: מחשבתו – בינה, וחכמתו –
חכמה. והקדים „מחשבתו“ ל„חכמתו“, כי מה
שנשמות ישראל נמשכו ממחשבתו וחכמתו יתברך
היינו מישראל סבא ותבונה, הנרמזים באות ה"י של
שם, ושם האות ה' (בינה) קודם לאות י' (חכמה).

(לקוטי לוי יצחק 268)

דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא: היינו חכמה
דאצילות, כידוע²⁶⁹ שחכמה דבי"ע נקראת „חכמה
ידיעא“ לפי שמושגת בנבראים, משא"כ חכמה

ונפרד ממנו אח"כ, ואעפ"כ יש לו אהבה לבנו, אך אינו שוה לכל
נפש, יש בן שיכול למסור נפשו בשביל אהבת אביו, ויש בן שאין
לו מס'ג, וגם אינו מחוייב ע"פ הדין כי חיך קודמין .. וזה מחמת
שהוא נה" מהות בפ"ע, אך הנשמה אינו כך רק כולא חד ואינה
נפרדת ממנו ית' כלל). וראה „לקוטי פירוש" לקמן ד"ה וגם
עכשיו. (265) לקו"ש ח"ב ע' 541. (266) סה"מ קונטרסים ח"א
ס. א. אגרות קודש שלו ח"ב ע' קלת. (267) סה"מ תש"א ע' 41.
(268) לתנ"ך ומאמרי חז"ל ע' קית. (269) ראה לקו"ת פקודי ג,
ד. מאמרי אדה"ז תקס"ו ח"א ע' לב. ועוד. (270) סה"מ תש"א
שם. קונטרסים שם קו, ב. (271) אגרות קודש שלו שם.
(272) לשון הרמב"ם בהלכות יסוה"ת: „הקב"ה מכיר אמתו ויודע

הוא" (כנ"ל). אבל בהתלבשות אור א"ס ע"י צמצומים רבים בכלים דחב"ד דאצילות, ש"איהו וחיהוה וגרמוהי חד בהו"ן²⁸⁰ – זהו מ"ש הרמב"ם שהוא המדע והוא היודע כו', וכמאמר התיקונים²⁸¹: „אנת חכים ולא בחכמה ידיעא”.

(כ"ק אדמו"ר הזקן²⁸²)

ביאור הדברים בפרטיות יותר:

המהר"ל שם (וכן הביא תלמידו התו"ט²⁸³ משמו) חולק על הרמב"ם וסיעתו במ"ש שהידיעה היא עצמותו והוא היודע והוא הידוע והוא הדיעה עצמה, דממ"נ: מה שהוא ית' מכיר את עצמותו – אין זה בבחי' ידיעה כלל ח"ו, כיון שעצמותו רם ונשגב למעלה מעלה מגדר שכל, אלא הוא הוי' פשוטה ולא יוגדר בשום דבר, וממילא לא שייך (וגם אין מהצורך) לומר שהוא היודע והוא הדיעה כו'; ומה שהוא יודע את הנמצאים ממנו – הנה אף שע"ז שייך לומר גדר מדע, כי כך בחר לו הקב"ה לידע את הנמצאים בבחי' דעת (ורק עי"ז יכולים הם להתקיים ולהיות בעלי דיעה ובבחי' גבול ותכלית, משא"כ אילו הי' מאיר עליהם מאורו הפשוט היו גם הם בבחי' בלי גבול ותכלית ולמעלה מבחי' דעת והשגה), מ"מ ידיעה זו אינה עצמותו, אלא היא פעולה בלבד, והיא בריאה חדשה כמו בריאת גוף הנברא²⁸⁴.

ועי' מחדש אדה"ז, שאף שצדקו דברי המהר"ל במ"ש שהידיעה אינה עצמותו והיא פעולה בלבד, אעפ"כ אין הידיעה בחי' בריאה לענין שהיא דבר נפרד כמו שגוף הנברא הוא נפרד לעצמו, ואינה

ידיעתנו לידיעתו כו". ובפכ"א: „אנחנו לא ידענו מה שידענו אלא מחמת ההתבוננות בנמצאים, ולפיכך אין קשר לידיעתנו במה שהי' ולא במה שאין לו סוף, וידיעותינו מתחדשות מתרבות כפי הדברים אשר מהם אנו רוכשים את ידיעתם, והוא יתעלה אינו כן, כלומר שאינו יודע הדברים מתמתם שאז יחול הרבוי וההתחדשות, אלא אותם הדברים תוצאה של ידיעתו שקדמה .. ולפיכך לא יהי' לפניו יתעלה רבוי ידיעות ולא התחדשות ושינוי ידיעה וכו'". (277) לקו"ת ויקרא ד, ב ואל"ך (הובא ב"לקוטי פירושים" לקמן ד"ה והודו הב'). (278) דרך מצוותיך שם (בחלקו – הובא ב"לקוטי פירושים" שם). (279) ספר המפתחות ע' 37. (280) תקוני זהר בהקדמה (ג, ב). (281) בהקדמה (ז, ב). (282) לקו"ת ויקרא ד, ב ואל"ך. (283) אבות פ"ה מ"ז. (284) ואף שלפ"ז א"א לומר מ"ש הרמב"ם שם שבידיעת עצמו יודע כל הנבראים (שהרי ידיעת עצמו אינה בכלל ידיעה כלל אלא היא למעלה מעלה מגדר מדע, ככפנים) – אין מזה שום קושיא על דעת המהר"ל, כי הרמב"ם הוכרח לומר כן לשיטתו שהידיעה היא עצמותו, ולכן הוכרח לומר שיוודע כולם בידיעת עצמו שהיא ידיעה אחת, שהרי אם יהיו ידיעות רבות חלוקות ה"ז

לשון הרמב"ם בהל' יסוה"ת הובא גם במצות האמנת אלקות להצ"צ²⁷³, ועייג"כ שער היחוד והאמונה פ"ז²⁷⁴.

ועייג"כ מו"נ ח"א פס"ח²⁷⁵. ח"ג פ"כ"פכ"א²⁷⁶.

ביאורים בכללות ענין זה בדא"ח: שער היחוד והאמונה פ"ז"ט. ביאור לד"ה ולא תשבית²⁷⁷. מצות האמנת אלקות²⁷⁸.

(כ"ק אדמו"ר²⁷⁷)

והודו לו: בפמ"ח ובשעהיהוה"א פ"ז – „והסכימו”.

(כ"ק אדמו"ר²⁷⁹)

והודו לו חכמי הקבלה .. וגם לפי קבלת האר"י ז"ל יציבא מילתא בסוד התלבשות אור א"ס ב"ה .. בכלים דחב"ד דאצילו' אך לא למעלה מהאצילו' .. שא"ס ב"ה מרומם ומתנשא .. למעלה מעלה ממהות ובחי' חב"ד עד שמהות ובחי' חב"ד נחשבת כעשי' גופנית אצלו ית': המהר"ל בהקדמתו לספר גבורות ה' השיג לגמרי עמ"ש הרמב"ם שהוא המדע כו', וז"ל: „אבל הוא ית' שקראו רז"ל בשם הקב"ה ולא נקרא השכל ב"ה, כי אמיתת עצמותו לא נודע, רק שהוא נבדל מכל גשם וגוף ומכל הנמצאים, ועל זה נאמר הקדוש ב"ה, שענין קדוש נאמר על מי שהוא נבדל, כי הוא יתברך פשוט בתכלית הפשיטות כו'”, עיי"ש שהאריך להשיג לגמרי על דעת הרמב"ם.

אמנם לפי קבלת האר"י ז"ל עולה שדברי שניהם אמת: באור א"ס ב"ה עצמו – לא שייך כלל לתאר בחי' חכמה, כי החכמה נחשבת אצלו כמו עשי' ממש, וכדברי המהר"ל שלכן נקרא בשם „הקדוש ברוך

מו, ב ואל"ך (ושם); אמר הרמב"ם פ"ב מהלכות יסודי התורה וז"ל .. והודו לו חכמי הקבלה וכו' .. עכ"ל בהג"ה בלק"א ח"א פ"ב"א. (274) ושם: „וכמ"ש הרמב"ם ז"ל .. ע"ש בהל' יסודי התורה והסכימו עמו חכמי הקבלה כו'”. (275) ושם: „כבר ידעת .. שהוא הדיעה והיודע והידוע .. וכבר הזכרנו גם אנחנו את זה בחבורנו הגדול .. ונבחר כפי מה שביארוהו הפילוסופים האלקיים, והנני להבינך מה שביארו. ומאריך בביאור הענין, שבידיעה בנפ"ש „אף בנו (בבני אדם) היודע והדעה והידוע דבר אחד”, ורק כאשר הידיעה היא בכח הם שלשה דברים, ו"אנו יוצאים מן הכח אל הפועל עת אחרי עת", וכיון שהקב"ה „הוא דעה בפועל תמיד, חיובי איפוא שהיא הוא .. דעה ויודע ויודע תמיד”, עיי"ש בארוכה. (276) ושם (פ"כ): „בכמה נקודות נבדלת ידיעתו מידיעתנו .. תחלתו, שהידיעה האחת אוטרת ידועים רבים שונים במינו, והשני, שייכותה במה שאינו מצוי, והשלישי, שייכותה במה שאין לו סוף, והרביעי, במה שאין ידיעתו משתנה בהשגת המתחדשות .. והחמישי .. שהוא יתעלה אין ידיעתו מוציאה מכלל אחת משתי האפשרויות, ואע"פ שכבר ידע יתעלה תכלית אחת מהן בבירור. ומסיים, „ומי יתן איפוא וידעתי באיזה דבר דמתה

אלא הוא ודעתו אחד, והוא היודע והוא הידוע בלי פירוד²⁹⁰.

ועפ"ז תתיישב הסתירה לכאורה בדברי ההגה"ה – שמחד גיסא כותב שאחר שנתלבש אור א"ס בכלים דחב"ד דאצילות שייך לומר מ"ש הרמב"ם, הוא היודע והוא המדע כו", הרי שהוא וחכמתו ודעתו א' ממש והם אלקות (כמבואר בתניא בפנים), ולאידך גיסא כותב שמהות ובחי' חב"ד נחשבת כעשי' גופנית אצלו ית', שמזה מובן שהיא בבחי' דילוג הערך לגמרי לגבי א"ס ב"ה כדילוג ערך העשי' לגבי א"ס ב"ה, וא"כ הרי היא בריאה יש מאין. ולכאורה זהו תרתי דסתרי, דכיון שהאצילות הוא אלקות איך יתכן שיהי' גם בריאה יש מאין, והרי בחי' נברא ובחי' אלקות הם ב' הפכים.

ולפי הנ"ל יובן, שבאמת התהוות בחי' חכמה או חסד ממנו ית' היא דילוג הערך לגמרי והתהוות בריאה ממש יש מאין, כיון שא"ס ב"ה מרומם ומובדל למעלה מעלה מגדר ומהות חכמה או חסד. ואעפ"כ נקראים ג"כ בשם אלקות (דהיינו התפשטות אלקות כנ"ל), לפי שהתהוותן היא באופן שאינם בחי' יש ונפרד לגמרי כמו הנבראים, אלא הן בביטול אמיתי לגבי הא"ס, ולכן א"ס ב"ה מתייחד עמהן כנ"ל.

(כ"ק אדמו"ר הציצ"א²⁹¹)

עיין לקו"ת פ' ויקרא ביאור לד"ה ולא תשבית פ"א²⁹².
ביאור עה"פ שחורה אני ונאווה השני²⁹³. תו"א יתרו ד"ה זכור את יום השבת השני (ד"ה וביאור הדבר²⁹⁴

ודבר נפרד ולכן אין א"ס מתייחד עמהם, משא"כ הספירות בטלות בתכלית במציאות לגבי הכח השופע עליהם מא"ס ב"ה, ולכן אין שם יש עליהם (וזהו, "עשר ספירות בלי מה" (ספר יצירה פ"א מ"ב ואילך) – בלי מהות ויש ודבר), ומצד ביטול זה מתייחד עמהם אור א"ס. (290) וגם דברי הרמב"ם שבידיעת עצמו יודע כל הנבראים יתכנו לפ"ז, כי "ידיעת עצמו" היינו במדריגה שנופל על עצמו שם מדע, היינו בחי' כלים דאצ"י (שכיון שהם אלקות ממש, כמבואר בפנים, שייך לומר בהם "ידיעת עצמו"), ובידיעה זו יודע כל הנבראים, כיון שהכלים דאצ"י הם מקורי החיות לכל הנבראים, כדאיתא בע"ח (שער מ ד"ח) שכלים דאצ"י נעשים נשמה לבי"ע. (291) דרך מצוותיך מז, ב ואילך. קל, ב ואילך – צויין גם ב, מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". (292) ד, ב (הובא לעיל). (293) שה"ש ז, ד (ושם: "מה שנקרא ספירת חכמה היינו הכלי המגביל את האור דע"ס נקרא בשם חכמה וכן בבינה וחסד כו'. אבל עצם האור לא שייך לקרותו בשם חכמה רק אור המהווה ספי' חכמה"). (294) ע"א, א (ושם: "איהו וחיוהי חד בהון קאי על בחינת חכמה .. כי החכמה נק' חיוהי .. ואיהו היינו אור א"ס בעצמו שהוא רם ונשא לאין קץ מבחי' חכמה כו'. ומ"מ כשמתלבש אור א"ס ב"ה בחכמה נעשה איהו וחיוהי חד בהון כי הוא המדע והוא הידוע כו' והוא וחכמתו א"י").

דומה לשאר פעולות כמו בריאת שמים וארץ (או אפי' השכלים הנבדלים) שהם בחי' יש ונפרד ממש, אלא לענין זה נקראת הידיעה בחי' אלקות²⁸⁵ ממש, כלומר שהיא ידיעה שלו, שהוא ית' עשה עצמו יודע (עד"מ רב המשפיל עצמו להתחכם עם תינוק קטן לפי השכלתו, שצמצום השכלת הרב אינו דבר נפרד, והוא הוא ממש, אלא שצמצום עצמו²⁸⁶).

וכן הוא בכללות הכלים דע"ס דאצילות, שאף שנקראים בשם כלים בלבד לפי שהם בערכו ית' ככלי ביד האומן שבונה על ידו או כותב על ידו, מ"מ אינם כלים נפרדים ממש כגרזן לגבי האומן שהוא נבדל ממנו לגמרי²⁸⁷, אלא הם אלקות ממש – החכמה היא חכמתו ממש שבה הוא מתחכם, וכן חסד הוא כח חסדו ממש שבו הוא מתחסד וכו'²⁸⁸. והיינו לפי שאור א"ס ב"ה הפשוט בתכלית הפשיות מתלבש בהכלים להיות חכים בחכמה ומבין בבינה וכו', והכלים מיוחדים בתכלית היחוד עם אור א"ס המתלבש בהם, מצד היותם בטלים בתכלית במציאות לגבי הכח השופע עליהם מא"ס ב"ה להוותם כביטול זיו השמש בשמש²⁸⁹.

וכיון שהכלים הם אלקות ממש, לכן יתכן בהם מאד מ"ש הרמב"ם, "הוא המדע והוא היודע כו", שמאחר שהדעה (היינו בחי' דעת דאצילות) היא אלקות ממש, היינו שאור א"ס המלוכב בספירת הדעת מתייחד ממש עם הספירה עד שהם אחד ממש מכל צד ופינה, נמצא שאינו יודע בדיעה שחוץ ממנו,

בחי' ריבוי בעצמותו ית', אבל לשיטת המהר"ל שהידיעה אינה אלא פעולה בלבד והיא בריאה חדשה – שוב יתכן שידוע כל נברא בידיעה מיוחדת, כי ריבוי הידיעות הוא כבריאת דברים רבים, וכשם שריבוי הנבראים אינו מחייב בו ריבוי ח"ו (מטעם שכתבו החוקרים כל אחד לשיטתו), כך ריבוי הידיעות אינו מחייב בו ריבוי ח"ו. (285) וזהו פירוש לשון "אלקות" (געטליך" בלע"ז) – התפשטות כחות אלקיים שאינם עצמותו ממש, אבל אינם נפרדים ממנו. וכמו המחשבה והדיבור, שנקראים כחות נפשיים מאחר שהם התפשטות כחות הנפש ואינם עצמותה, ועם כל זה אינם נפרדים ממנה. (286) ואף שאין המשל דומה לנמשל, שהרי שכל הרב הוא מהותו ממש, משא"כ מהות הדעת רחוקה ממהות הקב"ה הפשוט בתכלית – אין זה אלא ריחוק יותר, שצמצום אורו להיות במהות רחוקה יותר, אבל מ"מ אינו דבר נפרד ח"ו. (287) וטעם החילוק – כי לא כמעשינו מעשהו, שהאומן העושה מלאכה ע"י הכלי אין הכלי מקבל כחו לתוכו, אלא שעושה בכחו מלאכה ע"י הכלי, משא"כ למעלה שאורו ית' הפשוט מאיר ומתלבש בהכלים. (288) ואף ש"לאו מכל אליו מדות איהו כלל" (תקו"ז שם) – הגה זהו באמת ענין הצמצום, שצמצום והסתיר אורו הפשוט עד שיתראה ממנו דמיון כחות אלו. (289) וזהו ההפרש בין הספירות להנבראים, שהנבראים הם יש

גילוי כח שכל פרטי מיוחד בפ"ע כמו שהוא במוח, אלא כל עשר הבחינות שבה כלולות יחד ממש³⁰⁶.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³⁰⁷)

בפרד"ס: עיי"ש פרקים א-ג³⁰⁸. ועיין מצות האמנת אלקות ודרוש ג' שיטות³⁰⁹.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

צמצומים רבים: צמצומים – שנים, רבים – שלשה (ע"ד מארז"ל³¹⁰, ימים – שנים, רבים – שלשה), דהיינו צמצום או"א"ס וצמצום א"ק וסוד הדיקנא, הנזכרים לקמן בשער היחוד והאמונה פ"ט בהגה"ה.

(לקוטי לוי יצחק³¹¹)

אך לא למעלה מהאצילוי. . . שא"ס ב"ה מרומם ומתנשא. . . למעלה מעלה ממהות ובחי' חב"ד: היינו שבא"ס ב"ה אין לתאר ענין הספירות אפילו באופן שמייוחדים בעצמותו (שהו"ע, הוא המדע והוא היודע כו"), כמשל המבואר בפרדס³¹² מהאש המיוחד באבן החלמיש שהוא רק כח האש ולא אש ממש, כי באמת הנמשל לא אתי שפיר כ"כ, שהרי במשל הכח שבאבן הוא כח לאש ולא למים, משא"כ א"ס ב"ה, לאו מכל אליו מדות איהו כלל²⁸¹ (ורק כשעלה ברצונו להאציל כו' י"ל בחי' זו).

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³¹³)

וכמ"ש במ"א: עיין שער היחוד והאמונה פ"ט³¹⁴.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

בארוכה ב, ספר הערכים – חב"ד ח"ד ע' צג ואילך. וש"נ. 305) ספר יצירה פ"א מ"ד. 306) ראה לקו"ת במדבר טו, סע"ד. אוה"ת שמות ע' בתצב ואילך. 307) אוה"ת ואתחנן ע' רכח. ענינים ע' רפב. 308) שמבאר שם השיטות השונות בענין מהות הספירות (קודם שמבאר שיטת עצמו בפ"ד). 309) דרך מצוותיך מח, א ואילך (בחלקו – הובא ב, לקוטי פירושים" לעיל ד"ה והודו הב'); אוה"ת ענינים ע' רנח ואילך – שם מאריך בבואר פרטי הדעות בזה. 310) גיטין מו, א. תו"כ מצורע טו, כה. 311) הערות לספר התניא ע' א. 312) שער ה פ"ד. 313) אוה"ת ענינים ע' קמ. 314) ושם מוסיף ומבאר: „והיינו לומר שכערך החיות שבעשי. . . לערך חיות החכמה. . . שהוא כאין לגבי החיות שבאותיות הדבור שהוא כאין לגבי החיות שבאותיות המחשבה שהוא כאין לגבי חיות ומעלת המדות. . . שהוא כאין לגבי חיות ומעלת החכמה. . . רוממות חמש מדרגות. . . עשי' ודבור ומחשבה ומדות ושכל, אבל הקב"ה רם ומתנשא ממדרגת החכמה רכבות מדרגות כאלו עד אין קץ. . . ולא שייך כלל לייחס אצלו שום ענין המתייחס לחכמה אפילו. . . לומר עליו שא"א. . . להשיג חכמתו. . . כי אינו בבחי' השגה כלל, והאומר עליו שאי אפשר להשיגו הוא כאומר על איזו חכמה רמה ועמוקה שאי אפשר למששה בידיים. . . שכל השומע יצחק לו וכו'”.

וד"ה להבין שרש כו'²⁹⁵). ועיין לקמן ח"ב פ"ט בהגה"ה²⁹⁶ וח"א פמ"ח בהגה"ה²⁹⁷.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²⁹⁸)

המבואר כאן, דמ"ש הרמב"ם, „הוא המדע והוא היודע כו'” הוא רק בהתלבשות או"א"ס בכלים דאצילות – סותר לכאורה להמבואר בדברי אדה"ז במק"א²⁹⁹ שעשר ספירות הגנוזות במאציל ב"ה הן „עצם כח חכמתו ועצם כח חסדו”, שהוא (לכאורה) קרוב לדברי הרמב"ם, „הוא המדע והוא היודע כו'”. והביאור בזה – בשני אופנים:

(א) כאן (וכן ברוב דרושי אדה"ז) תפס עיקר דעת הר"מ מריקאנטי³⁰⁰ (שביארו הר"י חייט³⁰¹) שהספירות דאצילות אינן גילוי ההעלם מא"ס ממש אלא הם כלים לבד לפעול על ידו, ואילו האורות הם „בלי מה”, בלי מהות ממש. משא"כ שם כתב לפי דעת הפרדס³⁰² (שנמשך אחר דעת הרמב"ם, כמ"ש בעצמו³⁰³) שהספירות דאצילות הן רק גילוי ההעלם מע"ס הגנוזות³⁰⁴.

(ב) ועיקר – שאף לשיטת הפרדס מ"ש הרמב"ם, „הוא המדע והוא היודע כו'” שייך רק כשנמשך בע"ס דאצילות, ששם הן בבחי' „עשר ולא תשע כו'”³⁰⁵, אבל ע"ס הגנוזות הן למעלה מבחינה זו, כי שם כל הספירות מיוחדות כאילו הן בחינה אחת ממש (כמו שאין ערוך השכל שבמוח לגבי כח השכל שבנפש עצמה, אף שנקראת נפש המשכלת, כיון שבנפש אין

295) עב, ב (ושם: „וחייהו קאי על בחי' חב"ד דאצי' כי הגם שא"ס ב"ה בעצמו רם ונשא אפי' מבחי' חכמה דלאו מכל אליו מדות כלל אעפ"כ הוא מתאחד עם בחי' חכמה להיות איהו וחייהו חד הוא המדע והוא היודע כו'”). 296) ושם: „אחר שנתלבש אור א"ס בבחי' כלים דחב"ד אז שייך לומר מ"ש הרמב"ם הוא היודע והוא המדע והוא היודע ובידיעת עצמו וכו' לפי שבחי' כלים דאצילות נעשים נשמה וחיות לבי"ע ולכל אשר בהם אבל בלי צמצום והלבשה הנ"ל לא שייך כלל לומר הוא היודע והוא המדע וכו' כי אינו בבחי' גדר ודעת מדע כלל ח"ו אלא למעלה מעלה עילוי רב עד אין קץ אפי' מבחי' וגדר חכמה עד שבחי' חכמה נחשבת אצלו ית' כבחי' עשי' גשמית”. 297) ושם: „כמ"ש הרמב"ם ז"ל והסכימו עמו חכמי הקבלה כמ"ש בפרדס מהרמ"ק ז"ל וכי"ה לפי קבלת האר"י ז"ל בסוד הצמצו' והתלבשות אורות בכלים כמש"ל פ"ב”. 298) לקוטי הגהות ע' יו"ד. 299) ד"ה להבין שרש ענין יחו"ע – מאמרי אדה"ז ענינים ע' רמג ואילך (נדפס באוה"ת שבפנים עם הגהות, ושם מתחיל: שמע ישראל כו' להבין שרש ענין יחו"ע). 300) בטעמי המצוות שלו – הובא בפרדס שער ד פ"א ובפי' החייט שבהערה הבאה. 301) בפי' מנחת יהודה לס' מערכת האלקות פ"ג. 302) שם פי"ד ואילך. 303) שם פ"ט. 304) השיטות בענין זה נתבאר

ליקוטי

פרק ב

אמרים

נט

שהיא חכמתו ית'; ובפ"ד מבאר מעלת התורה שהיא חכמתו ית'.

ואף שהנשמה והתורה שתיהן מושרשות בעצמותו ית', ושתיהן מקורן בחכמת העצמות, וחכמה זו מאוחדת בעצמותו באיחוד גמור («הוא וחכמתו אחד») – מ"מ יש הפרש באופן איחודן, שבנשמה האיחוד הוא באופן «הוא המדע והוא היודע», ובתורה האיחוד הוא באופן ד, «הוא היודע והוא המדע».

והענין בזה:

סדרם של ג' ענינים אלו מלמעלה למטה הוא: מדע (ההשכלה כמו שהיא במהותה העצמית, ובלשון הרמב"ם – «הדעה עצמה»), יודע (האדם המשיג את המדע), ידוע (תוצאות הידיעה בפועל – אם בהתפעלות שכלית, אם במדה שבלב, ואם בפעולה ממשית).

ועפ"ז מובן הטעם שאדה"ז אינו מזכיר את התואר «יודע» – כיון שתואר זה הוא רק על דבר הבא בתולדה, ואינו נופל לא על הנשמה ולא על התורה, ושניהם עצמיים.

ועפ"ז יובן הטעם שבפ"ב מקדים «מדע» ל«יודע», ובפ"ד מקדים «יודע» ל«מדע»: בפ"ב, שמדבר במעלת הנשמה – מקדים «מדע», שהוא העצמי, והכוונה בזה על עצמותו ית', ומבאר שמשם נמשכה הנשמה, שהיא ה«יודע»; משא"כ בפ"ד, שמדבר בענין התורה, שהיא ה«יודע», ומבאר שהיא דבוקה בהעצמות, שהוא ה«מדע» – מקדים «יודע» ל«מדע»³²².

(כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"צ³²³)

ועפ"ז מיושב גם הסדר לקמן פכ"ג³²⁴ וספמ"ח³²⁵.

324) ושם: «כל צרופי אותיות תנ"ך הן המשכת רצונו וחכמתו המיוחדת בא"ס ב"ה בתכלית היחוד שהוא היודע והוא המדע כו'». ולכאורה הכוונה, ששם מקדים «יודע» ל«מדע», כיון שהפשיטות היא צירופי אותיות התורה («יודע»), והחידוש הוא שהם מיוחדים בתכלית היחוד בא"ס ב"ה («מדע») – ע"ד המבואר בפנים (ולעיל הערה 321) לגבי הסדר בפ"ד. 325) ושם: «הקב"ה .. מחשבתו ודעתו שיועד כל הנבראים מקפת כל נברא מראשו ועד תחתיתו .. אך ידיעתו ית' המיוחדת במהותו ועצמותו כי הוא המדע והוא היודע והוא הידוע .. הרי ידיעה זו מאחר שהיא בכחי' א"ס אינה נקרא' בשם מתלבשת בכדור הארץ .. אלא מקפת וסובבת כו'». ולכאורה הכוונה, ששם מקדים «מדע» ל«יודע», כיון שההתחלה והפשיטות היא ידיעתו של הקב"ה המיוחדת במהותו ועצמותו («מדע»), והחידוש הוא שידיעה זו נמשכת להקיף את כל הנבראים. ולכן ג"כ מוסיף «יודע», כיון שמדבר בנבראים, שבהם נופל תואר זה (לא רק בנשמות ובתורה,

מהות ובחי' חב"ד נחשבת כעשי' גופניית אצלו ית': היינו שכשם שהכל מבינים שעולם העשי' הוא רחוק מאלקות, כמו"כ בחי' החכמה («אנת הוא חכים») מרוחקת מאלקות, ובוזה היא עשי' גשמית לגביו ית'.

(כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ב³¹⁵)

בכ"מ בדא"ח³¹⁶ – שחכמה ועשי' שרין, משא"כ כאן כותב רק שהחכמה «נחשבת כעשי' גופנית אצלו ית'»³¹⁷. והחילוק בזה – בשנים:

(א) אפשר ש«אצלו ית'» החכמה «נחשבת כעשי' גופנית», ואילו העשי' – למטה מזה (למטה מעשי' גופנית), ולא שהיא שווה להחכמה.

(ב) החכמה רק (1) «נחשבת כעשי'» (ולא משתווה לעשי'), (2) «נחשבת כעשי'»³¹⁸, בכ"ף הדמיון (ולא במדריגת עשי' ממש) – שענין זה (שמדריגה אחת תהי' נחשבת כמדריגה אחרת) שייך גם בהשתלשלות עילה ועלול; משא"כ שיהיו שרין³¹⁹ – אינו שייך בעילה ועלול.

(כ"ק אדמו"ר³²⁰)

הוא המדע והוא היודע כו': שאלה: (א) מה טעם השינוי בין לשון אדה"ז בתניא ח"א פ"ד «הוא היודע והוא המדע», ובין לשונו בפ"ב «הוא המדע והוא היודע». (ב) הלא מאמר זה מביא אדה"ז בשם הרמב"ם, ושם³²¹ נאמרו ג' לשונות – «יודע», «יודע», «דעה עצמה»; ואדה"ז מזכיר רק שנים – «מדע» ו«יודע».

תשובה:

שני מאמרי אדה"ז בפ"ב ובפ"ד הם שני ענינים שונים: בפ"ב מבאר מעלת הנשמה במקורה העצמי

315) סה"מ תרל"ז ח"א ע' עט. 316) ראה לקו"ת תזריע כא, רע"א. דרמ"צ נב, א. ועוד. 317) ויתירה מזה בתניא שעהיה"א רפ"ט: «נחשבת כאילו היא בחי' ומדרגת עשי'». 318) ובשעהיה"א שם: «כאילו». 319) ובפרט לפי הלשון בדרמ"צ שם: «שיון ממש». 320) לקו"ש ח"ה ע' 90 הערה 30. 321) ה' יסוה"ת פ"ב ה"י. וראה, לקוטי פירושים" לעיל ד"ה וכמ"ש. 322) כלומר: בפ"ב החידוש דקמ"ל הוא א) דיש נפש נוספת בבני' ב) ושנמשכה למטה מחכ' ית'. ולכן מתחיל ב,הוא המדע, שזהו פשוט וזהו התחלת ההמשכה, והוא היודע" – נשמה – שזהו החידוש וזהו סוף ההמשכה. בפ"ד, הפשיטות הוא מציאות התורה, והחידוש הוא מעלת התורה על הנר"ג שהיא מתאחדת עם המדע. ולכן מתחיל ב,הוא היודע, שזהו הפשוט והתחלת ענין ההתאחדות, ומסיים ב,הוא המדע, שזהו החידוש וסיום ענין ההתאחדות (כ"ק אדמו"ר – אגרות-קודש ח"ג ע' לח). 323) אגרות-קודש שלו ח"ד ע' רס ואילך.

המשכיל, ברק המבריק; למעלה – חיוהי, איהו, גרמוהי (ביאור תניא³³³).

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

החקר אלוקה תמצא: עיין בחיי בהקדמה³³⁴, ובילקוט במקומו³³⁵. וכן כתיב³³⁶, „אין חקר לתבונתו“, ומבואר³³⁷ שענין זה הוא למעלה מבחי, „לתבונתו אין מספר“³³⁸. (כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁹⁷)

החקר אלוקה תמצא: פסוק זה הובא בענין זה (השגת אמתת ידיעתו ית' שהוא דעתו ודעתו הוא) בדברי הרמב"ם בסוף שמונה פרקים³³⁹. ועייג"כ הל' יסוה"ת פ"א ה"ט³⁴⁰ (ששם הובא פסוק זה לענין השגת מציאותו ית').

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

כי לא מחשבותי מחשבותיכם: פסוק זה הובא בענין זה בהל' תשובה שם³⁴¹.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

ואף שיש רבבות מיני חלוקי מדרגות בנשמו' כו': ראה ביאור תניא³⁴².

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

גבוה מעל גבוה לאין קץ: היינו שאין קץ למספר המדרגות (ולא שנשמה אחת גבוהה מחברתה לאין קץ).

(כ"ק אדמו"ר³⁴³)

עליו כי זה מן הנמנע וכענין שנאמר לאיוב החקר אלוקה תמצא כו'". (335) רמז תתקו (ושם: „למה איוב דומה למי שנתון בקולר ואומר אני יודע מה בתוך פלטיין של מלך אמרו לו התר עצמך מן הקולר ונדע שאמת אתה אומר, אף כך איוב ה' לבוש שבעה מיני שחין.. והוא אומר הגעתי לסוף מעשי.. אמרו לו חבריו החקר אלוקה תמצא כו'"). (336) ישעי' מ, כח. (337) מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"א ע' רס ואילך. שערי תשובה לאדהאמ"צ ח"א ע, ב ואילך. וראה גם סה"מ תשכ"ד ע' ה ואילך. (338) תהלים קמו, ה. (339) ושם: „וכבר הרחיק מי שישתדל לדעת אמתת ידיעתו יתברך, ונאמר לו החקר אלקה תמצא אם עד תכלית שדי' תמצא". (340) ושם: „מהו זה שכתוב בתורה ותחת רגליו.. וכיוצא בדברים האלו, הכל לפי דעתן של בני אדם.. ודברה תורה כלשון בני אדם.. ואמתת הדבר אין דעתו של אדם מבין ולא יכולה להשיגו ולחקרו, וזה שאמר הכתוב החקר אלוקה תמצא אם עד תכלית שדי' תמצא". (341) ושם: „אין כח באדם להשיג ולמצוא דעתו של בורא, הוא שהנביא אומר כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי". (342) ושם (ע' ה): „כעין קושיא זו הקשה גי'כ בלקו"ת ד"ה מה טובו ספ"א (בלק עג, ב ואילך) ובד"ה הביאור ה' לד"ה יונת ספ"א (שה"ש יט, ג) איך יצדק על נשמות דבייע' ל' חלק ה'.. ות' שם שבאמת שרש כל הנשמות אפי' דבייע' ממש הם מאצי' העליון.. וע"ש, ומה יובן גם מ"ש כאן". (343) הגהה בכת"י"ק לספר „שיעורים בספר התניא".

ועיין היטב פמ"ב³²⁶, ח"ב פ"ז³²⁷ ופ"ט בהגהה²⁹⁶. (כ"ק אדמו"ר³²⁸)

„מדע" הוא כמו ספר, ו„יודע" הוא כמו סופר הכותב את הספר. וע"פ המבואר בלקו"ת³²⁹ שספר וסופר הם בינה וחכמה – נמצא ש„מדע" הוא בינה, ו„יודע" הוא חכמה (וראה לקמן פ"ג שחכמה היא „המשכיל כל דבר" ובינה היא „שמתבונן בשכלו להבין דבר.. המושכל בשכלו", והרי „יודע" הוא כמו משכיל, ו„מדע" הוא כמו מושכל). ו„יודע" – י"ל שהוא בחי' דעת, כמו בחי' סיפור המבואר בלקו"ת שם.

ולכן בפ"ב, שמדבר בנשמות ישראל שנמשכים מישראל סבא ותבונה³³⁰ – הקדים „מדע" (תבונה) ל„יודע" (חכמה, ישראל סבא), כי ישראל סבא ותבונה נרמזים באות ה"י של שם, ושם האות ה' (בינה) קודם לאות י' (חכמה); משא"כ בפ"ד, שמדבר בתורה, שנמשכת מאו"א עילאין, בחי' יו"ד שבשם – הקדים „יודע" (אבא) ל„מדע" (אימא), כמו שהי' קודם להו"ד דמילוי ה', וכמובן.

(לקוטי לוי יצחק³³¹)

ידיעה, יודע, ידוע: ענינים בספירות – כתר, חכמה, בינה³³²; בנפש האדם – כח המשכיל, מקור כח

שהם עצמיים ולכן אין התואר „יודע" נופל בהם, כמבואר בפנים). (326) ושם: „כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה.. שממשיך בחי' הדעת לכללות ישראל לידע את ה' כל אחד כפי השגת נשמתו ושרשה למעלה ויניקתה משרש נשמת משרע"ה המושרשת בדעת העליון שבי"ס דאצילות המיוחדות במאצילין ב"ה שהוא ודעתו אחד והוא המדע כו'". (327) ושם: „וזה"ש אתה הוא עד שלא נברא העולם אתה הוא כו'.. כי בידיעת עצמו יודע כל הנבראים שהכל ממנו ובטל במציאות אצלו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שהוא היודע והוא הידוע והוא הדיעה עצמה הכל אחד כו'". (328) אגרות קודש ח"ג ע' לח. (329) דרושים לסוכות פ, ב. (330) ראה „לקוטי פירושים" לעיל ד"ה ממחשבתו וחכמתו. (331) לתנ"ך ומאמרי חז"ל ע' קיח ואילך. (332) פרדס שער ח פ"ג (ושם: „בכתו שהוא הנאצל הראשון הוא נעלם, ועדיין הנמצאות נעלמות עד שלא ישפט בהם יודע, דהיינו מציאות עלוי הנמצאות, אלא דנת שהוא כמו צורה פשוטה (ידיעה) מבלי מציאות מתגלה כלל. ובחכמה הוא היודע כבר, מפני שבה הוא הגולם שממנו מצטיירים הנמצאות כולם, והנמצאות כולם ככלל היא הבינה שהיא הכוללת כל הבנין, והיינו הידוע"). (333) בהשמיטה לפ"ב (ע' קמד). (334) ושם: „ההשגה מצד עצמו ומהותו נמנעת היא לפי שענינו נסתר ונעלם.. ידיעת ה' יתברך (ש)הוא שני חלקים נמנע ואפשר, האפשר הוא חקירת מלכותו מצד דרכי ופעולותיו.. עצם השם הנסתר אין לחקור

ליקוטי אמרים

פרק ב

סא

עקבי משיח': סוטה מט, ב.

קץ כמו גודל מעלת נשמות האבות ומשה רבינו ע"ה על נשמות דורותינו אלה דעקבי משיח' שהם בחי' עקביים ממש לגבי המוח והראש וכן בכל דור ודור יש ראשי אלפי ישראל שנשמותיהם הם בחי' ראש ומוח לגבי נשמות ההמון וע"ה וכן נפשות לגבי נפשות כי כל נפש כלולה מנפש רוח ונשמה מכל מקום שרש כל הנפש רוח ונשמה כולם מראש כל המדריגות עד סוף כל דרגין המלוכש בגוף עמי הארץ וקל שבקלים נמשך ממוח העליון שהיא חכמה עילאה

כלולה מנפש רוח ונשמה: מזה יש לבאר ענין מאה ברכות³⁵¹.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁹⁷)

כלולה מנפש רוח ונשמה: ולא קאמר גם חיי יחידה. ולהעיר, שבינה כוללת כל הג' ראשונות³⁵².

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

מראש כל המדריגות עד סוף כל דרגין: הלשונות „מדריגות” ו„דרגין” – יש לבאר ע"פ הידוע³⁵³ שלשון תרגום הוא אחוריים דלשון הקודש, ולכן כותב „מראש כל המדריגות עד סוף כל דרגין” – לכלול בזה מהקצה הכי עליון (ראש ה„מדריגות” – לשון הקודש), עד הקצה הכי תחתון (סוף ה„דרגין” – לשון תרגום).

(כ"ק אדמו"ר³⁵⁴)

של הנהר בז"א דאצילות" ותו"ח שם (קצו, ב. ושם: „מעבר לנהר זה שיוצא מעדן היינו בעדן עצמו שנטעו מקדם .. בחי' פנימית הכתר דא"א וע"י שם עדיין למעלה מבחי' התחלקות קוין כלל"). לקו"ת רד"ה אם בחקותי (מה, א. ושם: „נשמות ישראל .. מקור חוצבן מאותיות המחשבה הנקראת מחשבה עילאה .. ועל כן נאמר בעבר הנהר ישבו אבותיכם כו' למעלה מבחי' נהר כו'"). ועוד (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות שם). (347) יהושע כד, ב. (348) ע"ח ש"ג פ"ב. פרדס שכ"ג בערכו. וראה תו"א ויצא כא, א. לקו"ת בלק עא, ד. אוה"ת ראה ע' תתב. ועוד. (349) פע"ח שכ"ט פ"א. שעד"פ וישלח לב, כט. סה"ל ויחי מזו, כת, מה, ב. וראה לקו"ת שלח מת, ב. אוה"ת שלח ע' תרמט. ועוד. (350) קיצורים והערות ע' עה. שם ע' עט. (351) ראה לקו"ת ראה כב, ג: „דמספר מאה זהו מגיע עד נר"נ שהם בסוד יחידות עשירות מאות וזהו ענין מאה ברכות”. (352) לכאורה הכוונה, שאף שלא הזכיר בפירוש „חי” ו„יחידה” (חכמה וכתר), כלולים הם ב„נשמה” (בינה), כי בינה כוללת כל הג' ראשונות (כתר חכמה בינה). (353) ראה תו"א משפטים עז, ד. עת, ג. ובכ"מ. (354) לקו"ש חיי"א ע' 76 הערה 25.

נשמות האבות: עיין בהמבואר בענין³⁴⁴ „יפה שיחתן כו'”³⁴⁵ ובענין³⁴⁶ „בעבר הנהר ישבו אבותיכם גו'”³⁴⁷.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁹⁷)

נשמות דורותינו אלה דעקבי משיח' שהם בחי' עקביים ממש לגבי המוח והראש: היינו שערך נשמות האבות לגבי נשמות דורותינו אלה הוא כערך גילוי הנפש במוח לגבי התלבשותה בעקביים, שבמוח מלוכשת נפש השכלית, משא"כ בעקביים מלוכשת הארת נפש החיונית בלבד, ונמצא שהעקביים הם ככהמה לגבי אדם.

ולהעיר מענין „יעקב” – יו"ד עקב³⁴⁸, „ישראל” – לי ראש³⁴⁹.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ³⁵⁰)

(344) ראה לקו"ת פ' ברכה סוף הביאור לתורה צוה (צו, ג ואילך. ושם: „אברהם הוא חסד ושרשו מחדס דע"י ויצחק הוא בחי' גבורה ושרשו מגבורה דע"י .. יצחק בחי' מ"ה ורבקה בחי' ב"ן .. וזה ה' ענין שליחות דאליעזר לברר ולהמשיך יחוד זה. ולכן ארו"ל .. יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים כי .. שיחתן של עבדי אבות גרם להמשיך בחי' היחוד ממש כו'”). תורת חיים ד"ה והאיש משתאה (חיי שרה קלו, ד ואילך. ושם: „האבות .. שרש נשמתם למעלה בבחי' ומדריגה העליונה דע"ס דאצילות ממש והוא בבחי' או"א וזו"ג דאצילות כו'”). אור התורה ד"ה יפה שיחתן (חיי שרה קכו, ב ואילך. ושם (קל, ב): „תורתן היינו עצמיות רמ"ח אברים ושיחתן רק עד"מ בחי' שערות ואעפ"כ זהו יפה יותר כי האבות שרשן מחג"ת דעתיק .. ומבחי' זו לא יוכל להיות הגילוי רק בבחי' השערות הנק' שיחתן כו'”). ועוד (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות שם ע' קנב). (345) ב"ר פ"ט, ח. פרש"י חיי שרה כד, מב. (346) ראה תו"א וישלח ד"ה ויקם בלילה (כה, א ואילך. ושם: „פי' הנהר הוא בחי' בינה .. ושרש האבות הוא מעבר הנהר היינו מבחי' הכתר שהוא למעלה מהנהר הנ"ל רק שמשם נמשכו האבות ונשפלו למטה בעבר השני

כביכול כמשל הבן הנמשך ממוח האב שאפי' צפרני רגליו נתהוו מטפה זו ממש ע"י שהייתה תשעה חדשים

וקל שבקלים: עיין לקמן פ"ח³⁵⁵.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ²⁹⁸)

כביכול: פירוש מלה זו – ראה פרש"י ותוי"ט מגילה כא, א³⁵⁶. פרש"י יומא ג, ב³⁵⁷. קיצור כללי הגמרא שבסוף מס' ברכות³⁵⁸. ובאריכות – ערוך השלם מע' יכל³⁵⁹.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

כמשל הבן הנמשך ממוח האב שאפי' צפרני רגליו נתהוו מטפה זו ממש ע"י שהייתה תשעה חדשים בכמן האם וירדה ממדרגה למדרגה .. וככה ממש כביכול בשרש כל הנפש רוח ונשמה .. בירידתו ממדרגה למדרגה על ידי השתלשלות העולמות אבי"ע .. נתהוו ממנו נפש רוח ונשמה של עמי הארץ ופחותי הערך: נראה דבהתהוות הצפרנים (וכמו כן י"ל בנוגע לאיברים החיצונים בכלל) שהיית הט' חדשים היא העיקר, דבכדי שמהטיפה יתהוו צפרנים זהו ע"י שהייתה ט' חדשים בבטן האם³⁶⁰, אבל התהוות המוח (וכמו כן י"ל באיברים פנימיים בכלל) היא בעיקר מטיפת האב מצ"ע (אף שגם בהם פועלת השחי' בבטן האם).

ולפי זה י"ל כמו כן בנשמות, שנשמות עמי הארץ ופחותי הערך בפרט, וכן נשמות דחג"ת ונה"י בכלל, עיקר התהוותם מפעולת המלכות [אלא דמ"מ כדי שיתהוו נר"נ של עמי הארץ ופחותי הערך ממש צ"ל ירידה נוספת בהמדריגות דבי"ע גופא, ועל זה קאי מ"ש במשל, "וירדה ממדרגה למדרגה", ועד"ז בנמשל, "בירידתו .. על ידי השתלשלות העולמות אבי"ע", משא"כ נשמות ראשי אלפי ישראל עיקר

התהוותם הוא מבחי' אור זרוע לצדיק עליון, שהוא בחי' טיפת חכמה עילאה שנמשך ביסוד כו'.

ולפי זה י"ל עוד, דכשם שישנו הפרש בכלל בין נשמות דדכורא (שמטיפת מ"ד) לנשמות דנוקבא (שמטיפת מ"ן), שנשמות דדכורא עבודתם בבחי' מלמעלה למטה ונשמות דנוקבא עבודתם בבחי' מלמטה למעלה³⁶¹, כמו כן ישנו הפרש בנשמות דמ"ה (נשמות דדכורא) גופא בין נשמות ראשי אלפי ישראל לנשמות דחג"ת ונה"י, שראשי אלפי ישראל עבודתם בבחי' מלמעלה למטה, ונשמות דחג"ת ונה"י עבודתם בבחי' מלמטה למעלה [ואולי י"ל כן גם בנוגע לנשמות דב"ן (נשמות דנוקבא), שאף שבכללות הם בחי' ב"ן, מ"מ בחי' המוח והראש שבהם הוא כלי לטיפת המ"ה, ולכן גם בהם יש התכללות ב' בחי' העבודה הנ"ל].

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב³⁶²)

שאפי' צפרני רגליו: איתא³⁶³ במאו"א ערך צפרן³⁶⁴: „דין מגין על האצבעות לכן גימטריא י' פעמים מ"ב. והנה חלוף א"ל בא"ת ב"ש ת"ך, וא"ל אל"ף למ"ד גימטריא יא"ר, ולכן הצפורן מאירה ומבהיקה". ועיין זהר פ' ויקהל³⁶⁵ ובמקדש מלך שם שהצפרנים הם בחי' חשמ"ל, וחשמ"ל שרשו ש"ע נהורין³⁶⁶. ובקטורת מצינו ש,הצרי והצפורן ענינם בושם וריח. ועיין מ"ש בד"ה מי שם פה לאדם³⁶⁷ שיש מעלה ברגל שאינו בראש כו', והו"ע יעקב, יו"ד עקב³⁶⁸.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁹⁷)

תשעה חדשים: ענינם נתבאר בביאורי הזהר פנחס

בהשאלה ולא בעצמו ותומו של דבר, ומשתמשין בו בדברים שאינם דרך כבוד כלפי מעלה רק בלשון בנוהג שבעולם ובלשון בני אדם נאמרו. ומאריך בשקוט (עם ריבוי דוגמאות מדברי חז"ל) בפירוש התיבה ובניקודה. (360) להעיר מיבמות פ, ב (ושם: „איזהו בן שמונה .. שערו וצפרניו שלא גמרו"). (כ"ק אדמו"ר – „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". ספר המפתחות ע' כא). (361) ראה סה"מ תר"נ ע' שנד ואילך. (362) קיצורים והערות ע' קיב – צויין גם ב„מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". (363) בענין זה ראה גם אוה"ת שה"ש ע' תלח ואילך. (364) אות צדי"ק סי"ג. (365) חי"ב רח, ב. (366) מאו"א אות חי"ת סי"ב. וראה אוה"ת תצוה ע' א'תרלט. (367) תו"א שמות ב, א.

355) ושם: „אפי' לקל שבקלים ופושעי ישראל נמשך בזיווגם נפש דנפש דמלכות דעשי' .. שבתוכה מלובשת חכמה דמלכות דאצילות שבתוכה חכמה דאצילות שבה מאיר אור א"ס ב"ה ממש .. ולכן אפי' קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב .. משום שה' אחד מאיר ומחי' כל הנפש כו'". (356) ושם: „נאמר בהקב"ה כבאדם שיכול להיאמר בו כן". (357) ושם: „לפי שדבר קשה הוא לומר שהקב"ה .. אומר כביכול, כלומר על כרחנו יאמר כן כאילו אפשר לומר כן, וכן כל כביכול שבהש"ס". (358) ושם: „ר"ל התורה שנכתבה בכ"ב אותיות יכולה לומר דבר זה, אבל לנו אי אפשר לאומרו. א"נ כ"ב נוטריקין כתוב בתורה, כענין אמרם אלמלא מקרא כתוב א"א לאמרו". (359) ושם: „ובדרו"ל נאמרה מלת כביכול בדרך מליצה להורות כי יש דברים בגו ולהודיע כי הדבר נאמר רק

ליקוטי אמרים

פרק ב

סג

נדה שם: לא, א.

בכטן האם וירדה ממדרגה למדרגה להשתנות ולהתהוו' ממנה צפרנים ועם כל זה עודנה קשורה ומיוחדת ביחוד נפלא ועצום במהותה ועצמותה הראשון שהיתה טפת מוח האב וגם עכשיו בבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש כדאיתא בגמ' [נדה שם] לובן שממנו

שנעשה ג"כ מהלובן (גמרא שם), דהיינו מטיפת מוח האב, וא"כ אינו נהפך למהות אחר – נשאר ומלובש בו תמיד ממהות טיפת מוח האב; והצפרניים, ביניקתם מהמוח – מתקשרים ע"ז בדרך ממילא גם בהמלובש בו, שהוא ממהות טיפת מוח האב.

או י"ל דבזה מחזוקק המשל מהנמשל, וזהו ג"כ מה שמבואר³⁷⁰ שהבן נעשה מהות ב"פ⁹ מאביו, ולכן אינו מחוייב במס"ג, משא"כ הנשמה.

(כ"ק אדמו"ר³⁷³)

וגם עכשיו בבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש כדאיתא בגמ' .. לובן שממנו גידים ועצמות וצפרנים: צריך ביאור: מה הראי' מדברי הגמרא „לובן שממנו גידים ועצמות וצפרניים“ ש„גם עכשיו בבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש“ – והרי לכאורה בגמרא לא קאי אלא על התהוות הצפרניים ממוח האב, ולא על יניקתם לאחר שנתהוו?

ואולי גם הראי' קאי אמ"ש לפנ"ז „שאפי' צפרני רגליו נתהוו מטפה כו" (ולא בא להביא ראי' לכך ש„גם עכשיו בבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש“), אלא שתחלה סיים ענינא דהתהוות הצפרניים ממוח האב, בהסבירו ששייכות הצפרניים להמוח נמשכת גם לאחר גמר ההתהוות ו„גם עכשיו בבן“, ולאח"ז חוזר להביא ראי' על תחלת הענין – שאפילו הצפרניים נתהוו מטפת מוח האב („כדאיתא בגמרא .. לובן שממנו גידים ועצמות וצפרנים“).

.. וכן התהוות הולד מהטפה צריך ט' חדשים .. עצירת השפע .. במל' דאצי' ט' חדשים .. כי החדשים במדות .. ולע"ד אפ"ל כי זה שצריך עיכוב ט' חדשים מפני שבי"ע הם יש ואינו ערוך לאצי', ע"כ כדי שיומשך בבריאה צריך להתעכב תחלה במ' דאצילות כו' שאל"כ יפול בירידתו למטה .. רק ע"י שנתעכב במ' מקור דבי"ע יתקיים כו" (370) לקו"ת ראה לב, ג. (371) סנהדרין מו, א (במשנה). (372) עיין לקו"ת שבהערה 263. (373) אגרות קודש ח"ב ע' ש.

ד"ה בשעתא³⁶⁸. פירוש המלות להצ"צ ע"פ ה' הושיעה³⁶⁹.

(כ"ק אדמו"ר³⁷¹)

ועם כל זה עודנה קשורה כו': שהרי כאב בעקב או בצפורן הרגל מכאיב המוח, כמבואר בד"ה אני לדודי הראשון³⁷⁰. ועד"ז הוא בנמשל, כמארז"ל³⁷¹ „בזמן שאדם מצטער שכונה מה לשון אומרת קלני מראשי כו"“.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁹⁷)

עודנה קשורה ומיוחדת: לשון נקבה יחיד, וא"כ קאי על הטיפה (ולא על הצפרניים). והפירוש: הטיפה, אף כמו שנשתנתה להיות צפורן, עודנה קשורה במהותה כו'.

(כ"ק אדמו"ר³⁷¹)

וגם עכשיו בבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש: פשוט שהכוונה היא למוח שבראש הבן, ולא למוח האב, וכמו שהוא במוחש. וכמ"ש ג"כ לקמן בנמשל: „כי יניקת וחיו' נפש רוח ונשמה של עמי הארץ (הנמשל דצפרניים של „בני בכורי ישראל“) הוא מנפש רוח ונשמה של הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שבדורם (הנמשל דמוח וראש שלו)“.

ולהעיר: בנמשל – נר"נ דעמי הארץ, ע"י דביקה בת"ת, מיוחדות במהותן הראשון – בשכינה ממש. וא"כ גם במשל היו צ"ל צפרני הבן, ע"י יניקתם מהמוח שבראש הבן, מיוחדים בטיפת מוח האב.

ואולי י"ל דבאמת כן הוא, כי במוח שבראש הבן –

(368) ביאורו ל' אדאמ"צ קיז, א (ושם): „הטעם לזמן ט"ח דוקא היינו ענין ט' מיני צמצומים, כי ט' ירחי לידה הנה לכל חדש נעשה בחי' צמצום והעלם מיוחד לנגד ט' ספירות .. עד"מ .. בהשפעת שכל עמוק שצ"ל ע"י בחי' צמצום בתחילה כך בחי' ט' ירחי לידה הן בחי' ט' מיני צמצומים בשכל ומוחין דאימא לכל חודש צמצום שכל והעלם מיוחד לגידול חודש זה כו" (369) מילואים לרשימות על תהלים (יהל אור) ע' תריט (ושם): „צ"ל ט' חדשים .. דוגמת צמיחה ע"י הזריעה שצ"ל זמן רב שתחלה שיהי נרקב הגרעין ונכלל בכח הצומח ואח"כ עד שצומח

גידים ועצמות וצפרנים [וכמ"ש בע"ח שער החשמל בסוד לבושים של אדם הראשון בגן עדן שהיו צפרנים מבחי' מוח תבונה] וככה ממש כביכול בשרש כל הנפש רוח ונשמה של כללות ישראל למעלה בירידתו ממדרגה למדרגה על ידי השתלשלות העולמות אבי"ע מחכמתו ית' כדכתיב כולם בחכמה עשית נתהוו ממנו נפש רוח ונשמה של עמי הארץ ופחותי הערך ועם כל זה עודינה

בע"ח שער החשמל: שער מא ספ"א. כולם בחכמה עשית: תהלים קד, כד.

אח"כ בהנמשל. ואפשר שהיא בכלל מ"ש, ועם כל זה עודינה קשורות ומיוחדות כו"ו (ל' רבים).

ועוד חילוק בין המשל להנמשל, שבהמשל אומר „שהיתה טפת מוח האב“, משא"כ בהנמשל אומר „שהיא הנמשכת חכמה עילאה“. וי"ל הכוונה כנ"ל³⁷⁷.

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב³⁷⁸)

בשרש כל הנפש רוח ונשמה .. בירידתו .. מחכמתו ית' כדכתיב כולם בחכמה עשית: ראה שער רוח הקודש ג, א³⁷⁹.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

אבי"ע: ביאור ענינים וחילוקם זה מזה – ראה לקמן פל"ט³⁸⁰. אגה"ק סכ"ה³⁸¹.

להעיר מע"ח שער כללות אבי"ע פ"א³⁸².

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

והחיות שבתוכו הוא אור וחיות של הא"ס המח' האדם". (380) ושם: „בעולם היצירה מאירות שם מדותיו של א"ס ב"ה לבדן שהן אהבתו ופחדו ויראתו כו' .. בעולם הבריאה מאירות שם חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה שהן מקור המדות ואם ושרש להן .. ועולם האצילות (ש)הוא למעלה מהשכל וההשגה וההבנה לשכל נברא, כי חכמתו ובינתו ודעתו של א"ס ב"ה מיוחדות שם בו בתכלית היחוד ביחוד עצום ונפלא ביתר שאת ויתר עז לאין קץ מבעולם הבריאה, כי שם ירדו להאיר בבחי' צמצום כדי שיוכלו שכלים נבראי' לקבל מהן תב"ד לידע את ה' ולהבין ולהשיג איזו השגה באור א"ס ב"ה כפי כח שכלים הנבראים שהם בעלי גבול ותכלית". (381) ושם: „ופי' מל' דאצילות הוא דבר ה' המח' ומהוה נשמות הגדולות שהן מבחי' אצילות .. שהיו מרכבה לה' ממש ובטלים ממש במציאות אליו .. מל' דבריאה הוא דבר ה' המח' ומהוה הנשמות והמלאכים שבעולם הבריאה שאין מעלתם כמעלת האצ"ו וכו', ומלכות דעשי' הוא דבר ה' המח' ומהוה את עוה"ז בכללו עד יסוד העפר והמים אשר מתחת לארץ". ובהמשך הענין שם: „ההארה והמשכת החיות הנמשכת מרוח פיו יתברך מתחלקת לד' מדרגות שונות שהן ד' עולמות אבי"ע, והשינוי הוא מחמת צמצומים ומסכים (רבים) לצמצם האור והחיות ולהסתירו שלא יהא מאיר כ"כ בעולם הבריאה כמו בעולם האצילות, ובעולם היצירה הוא ע"י צמצומים ומסכים יותר וכו'". (382) ושם: „תחלה הם הי"ס דאצילות, שהם מתחלת

או אפשר לומר שבאמת הרא"ה היא גם לענין יניקתם וחיותם מהמוח „עכשיו בבן“, שכיון שנתהו מלוכנ (דהיינו ממוח האב), בודאי גם יניקתם לאח"ז צ"ל משם (מהלובן, דהיינו ממוח הבן). ודוחק.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

לובן שממנו גידים ועצמות וצפרנים: השייכות דלובן לצפרניים דוקא – י"ל שהוא ע"ד „נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן“³⁷⁴. ועיין בדרך חיים³⁷⁵ בענין „איתם“³⁷⁶ – א' תם, שהר"ע תמים במעשיו כו'.

ולפי זה י"ל דהג' דברים דחשיב כאן (גידים ועצמות וצפרניים) הם כנגד ג' המדרגות דתמימות המבוארות בדרך חיים שם (תמימות במוח, תמימות בלב ותמימות במעשה). אבל צ"ע, דלכאורה לא חשיב בחי' הג'

(374) ספר יצירה פ"א מ"ו. (375) פ"ד (ושם: „אז איתם בבחי' התמימות דנקודת הרצון שבעצם הנפש שלמעלה מן הטעם ודעת שנק' א' תם, כידוע שיש ג' מדרגות במהות התמימות .. וכאשר התמימות במעשה לבד נק' תמים במעשיו .. ידוע דנעוץ תחלתן בסופן כי המעשה הוא הסוף ושרשו בראש שזהו עיקר האמת דמדת התמימות .. והיינו פ"י אז אתם א' ת"ם דהנה שורש ומקור התמימות הוא ברצון שלמעלה מן הדעת כו'"). (376) תהלים יט, יד. (377) אולי הכוונה: בהמשל – כיון שפירש ג' המדרגות (גידים ועצמות וצפרניים), לא הוצרך לרמוז להם ע"י שימוש בלשון רבים, ולכן כ' „עודנה קשורה ומיוחדת“ לשון יחיד, וקאי על הטיפה (ראה „ליקוט פירושים“ לעיל ד"ה עודנה), ולכן ממשך „שהיתה טפת מוח האב“. משא"כ בהנמשל שלא פירש כל ג' המדרגות, הוצרך לרמוז להם במ"ש „עודינה קשורות ומיוחדות“ לשון רבים, וקאי על חילוקי המדרגות דהנשמות עצמן ולא על שרשן, ולכן ממשך „שהיא הנמשכת חכמה עילאה“ (ולא חכמה עילאה עצמה). (378) קיצורים והערות ע' קיג. (379) בהוצאת ירושלים תרל"ד (ושם: „וכבר ביארנו בסוד פ' כולם בחכמה עשית כי אבא עילאה שהוא חכמה הוא חיות כל האצ"ו .. והנה החכמה הזו מתפשט בבחי' הוורידים והעורקים של הדם החיוני של אדם, שהם בחי' הדפקים הדופקים הנודעים, ובתוך הדופקים ההם גנוז ונעלם ומלוכש החיות העליון דא"ס המח' את האצ"ו כולו, כי הדופק עצמו שהוא הווריד הוא אבא

ליקוטי אמרים

פרק ב

סה

מאמר רז"ל: כתובות קיא, ב.
ולדבקה בו: נצבים ל, כ.

קשורות ומיוחדות ביחוד נפלא ועצום במהותן ועצמותן הראשון שהיא המשכת חכמה עילאה כי יניקת וחיו' נפש רוח ונשמה של עמי הארץ הוא מנפש רוח ונשמה של הצדיקים והחכמים ראשי בני ישראל שבדרום: וזוה יובן מאמר רז"ל על פסוק ולדבקה בו שכל הדבק בת"ח מעלה עליו הכתוב כאלו נדבק בשכינה ממש כי ע"י

[ג, ב]

התוכן ולא הלשון ממש³⁸⁹. ויעויין פרש"י עקב יא, כב³⁹⁰. רמב"ם הל' דעות פ"ו ה"ב³⁹¹.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷⁷)

על פסוק ולדבקה בו: הכוונה לפסוק „לאהבה את ה' אלקיך לשמוע בקולו ולדבקה בו" – כן הוא בכתובות (משא"כ בפרש"י ורמב"ם הנ"ל)³⁹².

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷⁷)

שכל הדבק בת"ח בו: כי הת"ח הם דוגמת בחי' ישראל, אותיות „לי ראש"³⁴⁹, והרי השפע נמשך בכל האברים ע"י הראש דוקא. וכמו כן הוא בספירות, שעיקר השפע הוא ע"י ג' ראשונות כו'.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁹⁷)

בשכינה: נקראת שכינה ע"ש ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין להחיותן ולקיימן, כדלקמן פמ"א. ועיין ג"כ לקמן פנ"ב³⁹³. לקו"ת ביאור הדברים ע"פ שחורה אני ס"ב³⁹⁴.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷⁷)

מצוה זו הדבק בחכמים ובתלמידיהם". (392) בפרש"י דרשה זו היא על הכתוב (עקב יא, כב) „לאהבה את ה' אלקיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו", ואילו הרמב"ם לומד את המצוה „להדבק בחכמים ותלמידיהם" מהכתוב (עקב יו"ד, כ) „ובו תדבק" (אלא שאח"כ מוסיף „לפיכך צריך להשתדל שישא בת תלמיד חכם וישיא בתו לתלמיד חכם ולאכול ולשתות עם תלמידי חכמים ולעשות פרקמטיא לתלמיד חכם ולהתחבר להן בכל מיני חבור, שנאמר ולדבקה בו"). (393) ושם: „שכינה מלשון ושכנתי בתוכם, על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור א"ס אשר ממשיך ומאיר לעולמות בבחי' גילוי .. ושוכן ומתלבש בתוכם להחיותם .. והיא מקור כל המשכות החיות שבכל העולמות .. מהשכינה המלוכשת בהיכל ק"ק של כל עולם ועולם .. נמשך ומתפשט ממנה אור וחיות לכל העולם והברואים שבו כו'". (394) שה"ש ח, ב (ושם: „כשירדת המל' בבריאה נקראת בלשון הגמרא והתרגום אונקלוס בשם שכינה ששוכן בהיכל קדשי קדשים שהי' שורה שם בחי' אלקות, כמבואר בסש"ב פנ"ג, ושם .. שייך לשון שכינה, משא"כ בהיותה באצ"ל לא שייך לשון שכינה מאחר שמייוחדת שם באור א"ס בתכלית היחוד ואינה מתלבשת ושורה במקור הנבראים עדיין, רק כשנעשית בחי' עתיק לבריאה כו'").

עורניה: ביו"ד (ולא כמ"ש לפנ"ז „עודנה", ללא יו"ד), כי כאן הוא לשון רבים.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷⁷)

יניקת וחיו': החילוק בין ב' הלשונות – יש לבאר עפ"מ"ש במ"א³⁸³ בענין ההפרש בין „או"א מלבישים לזרועות כו'" ובין „אבא יונק ממזלא כו'". ועיין במ"ש בזה בד"ה ואברהם זקן בא בימים³⁸⁴.

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב³⁸⁵)

מנפש רוח ונשמה של הצדיקים: כענין „כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה"³⁸⁶.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁹⁷)

ובזה יובן מאמר רז"ל .. שכל הדבק בת"ח בו: וכדאיתא בגמרא³⁸⁷ גבי מלכי ישראל.

(כ"ק אדמו"ר האמצעי³⁸⁸)

מאמר רז"ל .. שכל הדבק בת"ח מעלה עליו הכתוב כאלו נדבק בשכינה ממש: בכתובות –

עתיק יומין עד סיום נוקבא דז"א .. ואחריהן עולם בריאה, ובו י"ס ג"כ, דוגמת י"ס דאצילות, ונקרא עולם כסא הכבוד, יען הם למטה מנוקבא דז"א הנקרא כבוד, והבריאה כסא תחתיו, לכן נקרא עולם הבריאה כסא הכבוד. ואחריהן עולם יצירה, והוא י"ס ג"כ, וזוה העולם מטטרו"ן שר הפנים עם י' כתות מלאכים. ואחריהן עולם העשי, והם י' גלגלי הרקיע הסובבים עלינו אשר בתוכם ארץ התחתונה". (383) לקו"ת אמור לט, א ואילך. ועוד (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות שם ע' קנו). (384) סה"מ תרנ"ד ע' סב ואילך. (385) קיצורים והערות ע' קיב – הובא גם ב,מראה-מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". (386) ברכות ו, סע"ב. וש"נ. (387) צ"ע הכוונה. ובכמה כתי": „וכמבואר במ"א". וראה דרך מצוותיך מצות מינוי מלך (ע' קח ואילך) ובהננסמן שם. (388) מאמרי אדהאמ"צ קונטרסים ע' כא. (389) ושם: „לאהבה את ה' אלקיך ולדבקה בו .. כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים והמהנה תלמידי חכמים מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשכינה" (אבל לא נמצא שם הלשון „הדבק בת"ח"). (390) ושם: „ולדבקה בו .. הדבק בתלמידים ובחכמים ומעלה אני עליך כאלו נדבקת בו". (391) ושם: „מצות עשה להדבק בחכמים ותלמידיהם כדי ללמוד ממעשיהם, כענין שנאמר ובו תדבק .. כך אמרו חכמים בפירוש

דביקה בתלמידי חכמים קשורות נפש רוח ונשמה של עמי הארץ ומיוחדות במהותן הראשון ושרשם שבחכמה עילאה שהוא ית' וחכמתו א' והוא המדע כו' [הפושעים ומורדים בתלמידי חכמים יניקת נפש רוח ונשמה שלהם

ומ"ש בזהר: ח"א קיב, א (במדרש הנעלם). ח"ג מט, ב. ועוד. ובהרד"ק: בראשית יא, א.

מלכות דאצילות, ומאיר בהם ממש שם מ"ה ומתייחד עמהם ממש.

והנה מה שמאיר בכל הנשמות משם מ"ה כדי לפעול בהם בירור שני, אין זה שמאיר בהם שם מ"ה ממש, שהרי אינם כלים להגילוי דשם מ"ה כנ"ל, אלא שמאחר שהם נכללים בנשמות הצדיקים (שהם נשמות כלליות כנ"ל), מאיר בהם מבחי' שם מ"ה ע"י נשמות הצדיקים, והצדיקים מבררים את הנשמות הפרטיות בכח שם מ"ה שנקלט בהם.

ועפ"ז מובן מ"ש כאן שדוקא ע"י הדביקות בת"ח קשורות נר"נ של עמי הארץ בשרשן, כי דוקא ע"י הדביקות בת"ח מאיר בהם מבחי' שם מ"ה, משא"כ הם מצ"ע אינם כלים לגילוי זה כנ"ל.

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב³⁹⁷)

והפושעים ומורדים כו' יניקת נפש רוח ונשמה שלהם מבחינת אחוריים של נפש רוח ונשמת ת"ח: כי מכיון שהם ראשי בני ישראל, הרי כשם שחיות כל האיברים מוכרח להיות נמשך מהראש דוקא, כך מוכרח שכל נשמה תהי' קשורה לשרשה ומקורה.

(כ"ק אדמו"ר³⁹⁸)

אין זה סותר להמבואר לקמ"ן³⁹⁹ ובאגה"ת⁴⁰⁰ שחיותם של החוטאים ופושעים הוא מסט"א וג' קליפות הטמאות כו' – דא"כ יקשה לא רק על הפושעים אלא על בני ישראל בכלל, שהרי על מוצא פי ה' שבלחם יחי' האדם הישראלי, ואיך יתאים זה עם האמור כאן שיניקתם וחיותם של בני ישראל היא מנפש רוח ונשמה של ראשי בני ישראל שבדורם.

אלא ששני מיני חיות הם, ולא נגע זה אל זה. וכמו שאין סתירה מזה שהרגל מקבל חיות מן הדם (הוא הנפש), הנעשה מאכילה ושת"י, לזה שהרגל חיותו מהנשמה שבראש – כי הם שני מיני חיות שאין שייכות ביניהם (ואין זה ענין לשתי הנפשות שבישראל, שהרי גם באומות העולם כן הוא).

(כ"ק אדמו"ר⁴⁰¹)

ח"ד ע' 1051 הערה 17. הגהה בכתי"ק לספר „שיעורים בספר התניא". (399) ספ"ו. (400) פ"ו. (401) אגרות קודש ח"י ע' רעג.

כי ע"י דביקה בתלמידי חכמים קשורות נפש רוח ונשמה של עמי הארץ ומיוחדות במהותן הראשון ושרשם שבחכמה עילאה: יש לבאר ענין הדביקות בת"ח, עפ"מ"ש בביאורי הזהר³⁹⁵ שיש נשמות גבוהות מאד שהן נשמות כלליות, ולפיכך כשעולות בבחי' מ"ן ונכללות ביסוד דנוקבא דאצילות נעשה בהן עצמן היחוד והזיווג דז' תחתונות, שהן עצמן הכלי המעלה מ"ן דנוקבא ברשפי אש שלהבת י"ה, ואח"כ יורד המ"ד דמ"ה ונשפע ונמשך לתוכן ממש להתייחד עמהן ממש כו'.

והענין בזה:

בביאורי הזהר שם נתבאר שענין העלאת מ"ן דמלכות, שע"י נעשה אח"כ המשכת מ"ד, הוא העלאת הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים, שמתבררים ונכללים בבחי' המלכות.

והנה ידוע³⁹⁶ שיש ב' בחינות בירור: בירור ראשון הוא מה שהניצוצות מתבררים מן ההיפך, שהיו תחלה מעורבים בטור ורע בקליפת נוגה, וע"י הבירור מתבררים ויוצאים מן הרע. אלא שמ"מ גם לאחר בירור זה עדיין אינם נכללים ממש בבחי' המלכות, כי הביטול שלהם הוא בבחי' ביטול היש בלבד, היינו שהם עדיין יש אלא שהיש בטל, וא"א שבחי' יש יהי' נכלל ממש במלכות דאצילות שהיא בחי' אלקות ממש. ולכן צ"ל בירור שני, שהוא מה שנמשך בהם מבחי' שם מ"ה להיות בבחי' ביטול אמיתי.

אמנם כל זה הוא בנשמות סתם, שעבודתם והביטול שלהם הוא בבחי' ביטול היש בלבד (ובדרך כלל זוהי מדרגת הבינונים, שעבודתם היא בבחי' אתכפאי בלבד, שאינם מהפכים את הכחות דנפש הבהמית אלא פועלים בה ביטול וחלישות, שהו"ע ביטול היש). משא"כ הנשמות הגבוהות, היינו נשמות הצדיקים שהם בבחי' ביטול במציאות ממש – הרי הניצוצות המתבררים על ידם נכללים ממש בבחי'

(395) להצ"ע ע' תרנ – בביאור מאה"ז (ח"א קלב, א) עה"פ (חיי שרה כד, טו), והנה רבקה יוצאת". (396) ראה בארוכה תו"א וישב כח, א ואילך. (397) סה"מ פר"ת ע' קכא ואילך. (398) לקו"ש

ליקוטי אמרים

פרק ב

מבחי' אחוריים של נפש רוח ונשמת ת"ח] ומ"ש בזהר ובוהר חדש שהעיקר תלוי שיקדש עצמו בשעת תשמיש דווקא משא"כ בני עמי הארץ כו' היינו משום שאין לך נפש רוח ונשמה שאין לה לבוש מנפש דעצמות אביו ואמו וכל המצות שעושה הכל ע"י אותו הלבוש כו' ואפי' השפע שנותנים לו מן השמים הכל ע"י

ושאפילו מ"ש בזהר כו' הוא רק בנוגע ללבוש, ולא בנוגע למעלת הנשמה עצמה.

(כ"ק אדמו"ר 404)

שאיין לך נפש רוח ונשמה שאין לה לבוש מנפש דעצמות אביו ואמו .. ואם יקדש את עצמו ימשך לבוש קדוש לנשמת בנו ואפילו היא נשמה גדולה צריכה לקידוש אביו: כי לבושי האב והאם מעלימים על המשכת העצם, והעלמה זו תלוי' בסוג הלבוש: כשהלבושים עבים וחומריים ביותר – מתעלמת ההמשכה ביותר, משא"כ כשהלבושים הם לבושים דקים (ע"י שמקדש עצמו כו') – אף שגם בהם מתעלמת ההמשכה, מ"מ מצד דקותם של הלבושים ה"ה מסייעים בגילוי ההמשכה כו'.

(כ"ק אדמו"ר מהורש"ב 405)

לבוש מנפש דעצמות אביו ואמו: ראה משנה פ"ב דעדות⁴⁰⁶: „האב זוכה לבן בנוי בכח וכו'". ואפ"ל שלבוש זה היינו נפש השכלית⁴⁰⁷.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ 408)

ואפי' השפע: כלומר: לא מיבעי בנוגע לעשיית המצוות, שבזה מובן שהאדם נזקק להלבוש, כי אם היא נשמה חדשה – הרי לא הורגלה בעוה"ז, ואם הוא מגולגל – הרי עונותיו מונעין, או כשהוא קטן שאינו יכול לעשות מצוות ללא סיוע הלבוש (כמבואר בליקוטי תורה וטעמי המצוות דלקמן בפנים); אלא אפילו השפע שנותנים לו מן השמים, שבזה אין צורך בסיוע – גם זה נמשך ע"י הלבוש דוקא.

(כ"ק אדמו"ר 57)

ומ"ש בזהר .. משא"כ בני עמי הארץ .. היינו משום שאין לך נפש רוח ונשמה שאין לה לבוש .. אבל הנשמה עצמה כו': יש שפירשו⁴⁰² כוונת הקושיא, שמדברי זהר משמע שמי שאינו מקדש עצמו בשעת תשמיש אינו ממשיך אלא נפש דסטרא אחרא בלבד (וזהו שמסיים „משא"כ בני עמי הארץ כו'") – היפך האמור לעיל שנפש רוח ונשמה של כל בני ישראל, אפילו קל שבקלים, נמשכה מחכמה עילאה.

אבל אין פירוש זה נראה לי כלל וכלל, דא"כ הול"ל „ומ"ש בזהר ובוהר חדש דבני עמי הארץ ממשכינן נפש דסטרא נפש הבהמית, היינו משום כו' – ולא לכתוב רק „שהעיקר תלוי שיקדש עצמו בשעת תשמיש" (פרט שאינו שייך כלל להקושיא), ולרמוז את עיקר הקושיא בתיבת „כו'".

אלא קישור הענינים כך הוא: לפי המבואר לעיל, שהתהוות נפש רוח ונשמה היא מהמשכת חכמה עילאה – „מחוג דו"ן עילאין" (כ"ה בטעמי מצות פ' בראשית שמביא אדה"ז בסוף הפרק⁴⁰³) – הרי אין זה תלוי כלל באב ואם. ועל זה ממשיך „ומ"ש וכו'“, שהמבואר בזהר שהעיקר תלוי בהקידוש דאב ואם – זהו רק בנוגע להלבוש וכו'.

ובזה מוסיף הדגשה עד כמה הנשמה היא „חלק אלוהה ממעל" – שגם חילוקי המדרגות שבנשמות הם מצד „השתלשלות העולמות אבי"ע מחכמתו ית" (שגם זה למעלה מעוה"ז), אבל המטה (עוה"ז – וגם האב ואם בכלל זה) אינו פועל בזה כלום, עד

405) המשך תער"ב ח"א פער"ב. 406) מ"ט. 407) בענין לבוש זה – עיין גם ביאורי הזהר לאדהאמ"צ פינחס קין, ב ואילך. 408) קיצורים והערות ע' עה – הובא גם ב„מראה-מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים".

402) הובא בתניא בצירוף מ"מ וכו' ע' צח. 403) ושם: „הנשמה שיהי' הולד הוא מחוג דו"ן עילאין". 404) תניא בצירוף מ"מ וכו' שם. „מראה-מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". שיעורים בספר התניא ע' 31 הערה 20.

לבוש זה ואם יקדש את עצמו ימשיך לבוש קדוש
לנשמת בנו ואפילו היא נשמה גדולה צריכה לקדוש
אביו כו' אבל הנשמה עצמה הנה לפעמים נשמת
אדם גבוה לאין קץ בא להיות בנו של אדם נבזה
ושפל כו' כמ"ש האר"י ז"ל כל זה בליקוטי תורה
פ' וירא ובטעמי מצות פ' בראשית :

ובטעמי מצות פ' בראשית:
מצות פו"ר.

אל הקצה, ומצ"ע א"א שיהיו לאחדים בנפש אחת,
ולכן ישנה התקשרות זו רק בעוה"ז בלבד, שבו מאיר
סוכ"ע המקשר ב' הפכים (כמ"ש⁴¹⁵ „במלך שלמה“,
„במלך השלום שלו“⁴¹⁶, שענין השלום הוא חיבור
ב' הפכים), ע"ד הענין ד„מי יתן טהור מטמא“.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁴¹⁷)

עיין לקמן פי"ח: „ולפעמים ממשיכים פושעי ישראל
נשמות גבוהות מאד כו“ ועיין לקו"ת מהאר"ז ל
איוב ד"ה מה ענינם: „ובזה תבין ענין כמה אנשים
גדולים לאין קץ שהם בני עם הארץ או בני גוים
כו“⁴¹⁸.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁴¹⁹)

כמ"ש האר"י ז"ל כל זה: מ„שאינ לך נפש רוח
ונשמה“ ואילך – הוא לשון האר"י⁴²⁰ בשינוי
הסדר.

(כ"ק אדמו"ר⁴²¹)

הגהות ע' יא. (420) בלקו"ת שם: „לפעמים נשמת אדם גבוה
לאין קץ ובא להיות בנו של אדם נבזה ושפל .. כי אין לך אדם
שאינ לו נשמה מלוכשת נפש דעצמות אביו ואמו וכל המצוות
שהוא עושה הוא הכל ע"י אותו הלבוש .. ואפי' השפע שנותנין
לו מן השמים הוא ע"י הלבוש הזה .. והוא שאם יקדש א"ע אז
ימשיך בנשמה לבוש קדוש .. ואע"פ שיהי' נשמה גדולה צריכה
אל קידוש אביו כו“ ועד"ז בטעמי המצוות שם (בקיצור יותר).

ואם יקדש את עצמו ימשיך לבוש קדוש
לנשמת בנו: היינו שהלבוש הוא לפי ערך הכוונה
בעת המשכת הטפה כו'. ועפ"ז יש לבאר מ"ש⁴⁰⁹ „כי
בן זקונים הוא לו ועשה לו כתונת פסים“, שכיון
ש„בן זקונים הוא“, היינו שהטפה נמשכה בשרשה
מאז"א וכתר הנקראים זקנים, לכן גם הלבוש הוא
„כתונת פסים“, היינו לבוש גבוה מאד כו'.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁴¹⁰)

הנה לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ בא
להיות בנו של אדם נבזה ושפל כו': כאברהם
שיצא מתרח וכחזקי' שיצא מאחז, כדאיתא במד"ר⁴¹¹
(ועד"ז בזהר⁴¹²) „מי יתן טהור מטמא“⁴¹³ .. כגון
אברהם מתרח חזקי' מאחז .. העולם הבא מעולם
הזה“.

ויש לבאר שייכות הענינים – עפמ"ש במ"א⁴¹⁴ בענין
התקשרות הנה"א עם הנה"ב, שהם רחוקים מן הקצה

(409) וישב לז, ג. (410) אוה"ת וישב ערב, א. (411) במדב"ר
רפי"ט. (412) ח"א קב, ב. (413) איוב יד, ד. (414) אוה"ת
פינחס ע' א"פג. וראה גם המשך תער"ב פרי"א (ח"א ע' תכו
ואילך). (415) שה"ש ג, יא. (416) שהש"ר עה"פ. וראה לקו"ת
שה"ש כב, א. ובכ"מ. (417) קיצורים והערות ע' עו. אוה"ת איוב
ע' תרנו ואילך. (418) כ"ה בדפוסים הישנים. ובדפוס וילנא
תר"מ ואילך: „שהם בני רשעים וכיוצא בזה“. (419) לקוטי